

Iva **Benzon**

studentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Marija **Vujeva**

studentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

rad je nagrađen Dekanovom nagradom 2015. godine

Postupak u sporovima male vrijednosti Analiza procesnih instituta u teoriji i praksi nakon Novele Zakona o parničnom postupku iz 2013.

UDK: 347.919.3(497.5)

Sažetak

U radu se nastoji sustavno prikazati novo uređenje postupka u sporovima male vrijednosti nakon stupanja na snagu Novele ZPP-a iz 2013. U tom kontekstu, najprije je sadržana analiza tzv. prethodnog postupka, potom slijede dionice o glavnoj raspravi i postupka po pravnim lijekovima. Nakon analize nacionalnog postupka u sporovima male vrijednosti, slijedi prikaz europskog postupka u sporovima male vrijednosti.

U nastojanju da se u radu obrade i implementacijska pitanja uz postupak u sporovima male vrijednosti, provedeno je istraživanje koje se sastojalo od obrade i analize spisa u tim sporovima na Općinskom građanskom sudu i Trgovačkom sudu u Zagrebu te provođenja ankete putem anketnih upitnika na određenim općinskim i trgovačkim sudovima u Hrvatskoj.

Na temelju analize instituta postupka u sporovima male vrijednosti te rezultata provedenog istraživanja, zaključno su naznačene određene projekcije *de lege ferenda*.

Ovaj rad izrađen je na *Katedri za građansko procesno pravo* Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom *doc. dr. sc. Slađane Aras Kramar* i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2014/2015.

Ključne riječi: sporovi male vrijednosti, prethodni postupak, glavna rasprava, pravni lijekovi, europski postupak

1. Uvod

Uređenje parničnog postupka u hrvatskoj je zakonodavnoj praksi oduvijek predstavljalo velik izazov, posljedica čega su i brojne zakonske izmjene. U okviru promjena zakonodavstva, izmjene je pretrpio i postupak u sporovima male vrijednosti, zamišljen kao instrument koji bi, s obzirom na malu vrijednost predmeta spora, trebao olakšati i znatno ubrzati sudski postupak u rješavanju takvih sporova, štiteći ujedno prava stranaka na jednak način kao u redovnom parničnom postupku.

Prva ozbiljnija izmjena postupka u sporovima male vrijednosti učinjena je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008.¹ Tom je Novelom ZPP-a (prvostupanjski) postupak u sporovima male vrijednosti razdvojen na dva osnovna stadija, na tzv. prethodni postupak i glavnu raspravu, s propisivanjem obvezatnog održavanja prvog ročišta koje (u pravilu) ima funkciju pripremnog ročišta. Novelom ZPP-a iz 2013.² reformirani prvostupanjski postupak u sporovima male vrijednosti preuzet je za redovni (prvostupanjski) postupak. S druge strane, prethodni postupak u sporovima male vrijednosti Novelom iz 2013. doživio je značajnu izmjenu, među ostalim, pomicanjem trenutka do kojeg stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze na raniji stadij u razvoju parnice.

Je li zakonodavac uspio u namjeri ubrzanja postupka u sporovima male vrijednosti te koliko su nadležni sudovi uspješni u implementaciji (novih) zakonskih rješenja? U radu će se pokušati odgovoriti na ovo pitanje, uzimajući u obzir i rezultate provedenog empirijskog istraživanja na određenim hrvatskim općinskim i trgovačkim sudovima.

Zašto je potrebno analizirati postupak u sporovima male vrijednosti? Poznato je da su hrvatski sudovi nedovoljno učinkoviti, često preopterećeni i spori u rješavanju predmeta, što je bila jedna od glavnih zamjerki europskih institucija prilikom pristupanja Hrvatske Europskoj uniji.³ Reforma pravosuđa pojam je učestalo ponavljana kako među hrvatskim pravnosudnim i političkim autoritetima, tako i u medijskom prostoru i društvu općenito, no stvarni rezultati periodičnih reformskih zahvata u hrvatskom pravosuđu često su upitni i svakako podložni analizi i promišljanju. Takav je slučaj i sa sporovima male vrijednosti.

U radu je sadržana analiza uređenja postupka u sporovima male vrijednosti nakon donošenja Novele ZPP-a iz 2013. Kroz obradu pojedinih procesnih instituta, posebice tzv. prethodnog postupka u radu je sadržan i prikaz pojedinih rješenja Novele ZPP-a iz 2008. kojim je taj postupak u novije vrijeme značajno reformiran. Nakon prikaza hrvatskog uređenja postupka u sporovima male vrijednosti slijedi analiza europskog postupka u sporovima male vrijednosti, jednog od najvažnijih postupaka u okviru pravne stečevine Europske unije.

U radu su sadržani i rezultati empirijskog istraživanja provedenog na određenim hrvatskim općinskim i trgovačkim sudovima. U kontekstu izmjena i dopuna koje su unesene u postupak u sporovima male vrijednosti Novelom ZPP-a iz 2013. provedena su dva empirijska istraživanja čija je glavna svrha bila istražiti i analizirati primjenu pojedinih instituta postupka u sporovima male vrijednosti u praksi. Jedno istraživanje sastojalo se od pregleda, obrade i analize parničnih spisa u predmetima u sporovima male vrijednosti na određenim sudovima,⁴ a drugo od provođenja anketnih upitnika među sucima koji sude u sporovima male vrijednosti.⁵ Istraživanja su provedena u razdoblju od siječnja do travnja 2015. godine.

¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. (NN br. 84/08.; u daljnjem tekstu: Novela ZPP-a iz 2008.).

² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013. (NN br. 25/13.; u daljnjem tekstu: Novela ZPP-a iz 2013.).

³ Zajedničko stajalište Europske unije za zatvaranje poglavlja 23-Pravosuđe i temeljna prava, 29. lipnja 2011., vid: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/ZSEUHR/23.pdf> (19. travnja 2015.).

⁴ Istraživanje koje se sastoji od analize parničnih spisa u sporovima male vrijednosti obuhvatilo je one predmete u kojima je donesena pravomoćna sudska odluka, a provedeno je na Općinskom građanskom sudu i Trgovačkom sudu u Zagrebu. Uzorak na kojem je provedeno istraživanje obuhvaća ukupno 155 spisa s Općinskog građanskog suda u Zagrebu i 300 spisa s Trgovačkog suda u Zagrebu. Kroz obradu spisa, prikupljeni su podaci koji se odnose na vrijednost predmeta spora; broj pripremnih ročišta; njihovu odgodu; ukupan broj i razloge odgode; objavu presude odmah nakon zaključenja glavne rasprave te na broj predmeta u kojima su sudski savjetnici pripremili nacrt presude. Prikupljeni podaci detaljnije su obrađeni i analizirani u odgovarajućim dionicama rada.

⁵ Drugo istraživanje sastojalo se od prikupljanja podataka putem anketnih upitnika koji su podijeljeni sucima općinskih i trgovačkih sudova u Republici Hrvatskoj putem predsjednika tih sudova. Potrebno je posebno naglasiti da su anketni upitnici bili potpuno anonimni što se osiguralo njihovom distribucijom i prikupljanjem od strane

Konačno, u zaključnom dijelu rada iznosi se evaluacija važećeg uređenja postupka u sporovima male vrijednosti te određene projekcije *de lege ferenda*.

2. Pojam spora male vrijednosti

2.1. Općenito

U literaturi se spor male vrijednosti ponekad naziva i bagatelnim ili maličnim sporom. U Zakonu o parničnom postupku⁶ ne postoji izričita definicija spora male vrijednosti, no u čl. 458.-460. ZPP-a sadržani su kriteriji za određivanje spora male vrijednosti pred redovnim sudovima, a u čl. 502. ZPP-a pred trgovačkim sudovima.

Postavljeni su pozitivni i negativni kriteriji za određivanje pojma spora male vrijednosti.

2.2. Pozitivni kriteriji za određenje pojma

Prema ZPP-u, postoje tri pozitivna kriterija za određenje spora male vrijednosti. U skladu s tim kriterijima, sporovi male vrijednosti bili bi sporovi u kojima su istaknuti kondemnatorni tužbeni zahtjevi određene vrste i vrijednosti predmeta spora.⁷

Sporovi male vrijednosti jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 10.000,00 kuna (čl. 458. st. 1. ZPP), a pred trgovačkim sudovima taj je iznos 50.000,00 kuna (čl. 502. st. 1. ZPP). Riječ je dakle o kondemnatornom tužbenom zahtjevu kojim se traži osuda tuženika na davanje određenog novčanog iznosa.

Tako postavljena vrijednosna granica odnosi se na glavni zahtjev (čl. 35. ZPP). Kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir ako ne čine glavni zahtjev (čl. 35. st. 2. ZPP).

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi svotu od 10.000,00 kuna (čl. 458. st. 2. ZPP), odnosno 50.000,00 kuna u postupku pred trgovačkim sudovima (čl. 502. st. 2. ZPP). Riječ je o situaciji kada je tužitelj uz svoj kondemnatorni nenovčani tužbeni zahtjev istaknuo tzv. procesno novčano alternativno ovlaštenje, čime je stvorena osnova za utvrđivanje vrijednosti predmeta spora.⁸ Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, ali tužitelj u tužbi navede da pristaje umjesto udovoljenja tom zahtjevu primiti određenu novčanu svotu, kao vrijednost predmeta spora uzet će se ta svota (čl. 40. st. 1. ZPP).

Treći pozitivni kriterij određen je čl. 458. st. 3. i čl. 502. st. 2. ZPP-a, a propisuje da se sporovima male vrijednosti smatraju i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčana svota, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužitelj u tužbi naveo,

predsjednika suda u zatvorenoj omotnici. Prikupljeno je ukupno 34 upitnika od čega 13 s Trgovačkog suda u Zagrebu, 2 s Trgovačkog suda u Splitu, jedan s Općinskog suda u Delnicama, 3 s Općinskog suda u Rijeci te 15 s Općinskog građanskog suda u Zagrebu. Također, anketni upitnici su dostavljeni i Općinskom sudu u Velikoj Gorici, Općinskom sudu u Šibeniku, Općinskom sudu u Splitu, Općinskom sudu u Osijeku, Trgovačkom sudu u Rijeci i Trgovačkom sudu u Osijeku, ali suci tih sudova, nisu ispunili anketne upitnike te stoga nisu obuhvaćeni provedenim istraživanjem.

⁶ Zakon o parničnom postupku (SL SFRJ, br. 4/77. - 35/91.; NN br. 91/92., 112/99., 88/01. - v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03., 88/05. - v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07., 96/08. - v. odluku USRH od 20. prosinca 2006. i 9. srpnja 2008., 84/08., 123/08. - ispravak, 57/11., 148/11., 25/13., 89/14.; u daljnjem tekstu: ZPP).

⁷ Dika, M., Novelirani postupak u sporovima male vrijednosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 1/2009., Rijeka, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2009., str. 4.

⁸ *Ibid.*, str. 5.

ne prelazi svotu od 10.000,00 kuna, odnosno svotu od 50.000,00 kuna u postupku pred trgovačkim sudovima.

Ako tužitelj preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi svotu od 10.000,00 kuna, postupak će se dovršiti prema odredbama ZPP-a o redovnom postupku (čl. 464. st. 1. ZPP). U postupku pred trgovačkim sudom bit će relevantno povećanje vrijednosti predmeta spora iznad 50.000,00 kuna (čl. 502. st. 1. ZPP). Ako tužitelj do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ZPP-a o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi svotu od 10.000,00 kuna, daljnji postupak provest će se prema odredbama ZPP-a o postupku u sporovima male vrijednosti (čl. 464. st. 2. ZPP). U postupku pred trgovačkim sudom bit će relevantna preinaka koja će dovesti do smanjenja vrijednosti predmeta spora ispod 50.000,00 kuna (čl. 502. st. 1. ZPP).

Postupak u sporovima male vrijednosti provodit će se i u povodu prigovora protiv platnog naloga ako vrijednost osporenog dijela platnog naloga ne prelazi svotu od 10.000,00 kuna (čl. 460. ZPP). Međutim, izrijekom nije propisano da će se taj postupak provoditi i pred trgovačkim sudovima ako bude podnesen prigovor protiv platnog naloga i ako vrijednost osporenog dijela platnog naloga ne prelazi iznos od 50.000,00 kuna. Iako nije izrijekom propisano, treba uzeti da će se taj postupak provoditi i u tom slučaju i to pred trgovačkim sudovima.⁹

2.2.1. Vrijednost predmeta spora

Vrijednosnu granicu za određenje spora male vrijednosti zakonodavac je u nekoliko navrata mijenjao. Sadašnje uređenje vrijednosti predmeta spora za postupak u sporovima male vrijednosti pred trgovačkim sudovima uspostavljeno je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003.¹⁰ te je tom prilikom iznos od 200.000,00 kuna snižen na 50.000,00 kuna (čl. 502. st. 1., 2. i 3. ZPP), a Novelom ZPP-a iz 2008. uspostavljeno je za postupak u sporovima male vrijednosti pred općinskim sudovima kojom prilikom je iznos povišen s dotadašnjih 5.000,00 kn na 10.000,00 kn (čl. 458. st. 1., 2. i 3. ZPP).

Posebni postupak u sporovima male vrijednosti po svojoj je prirodi jednostavniji te se uvijek iznova postavlja pitanje o visini vrijednosne granice u njima te da li je granicu potrebno izmijeniti (povisiti ili sniziti). Ovo pitanje je posebice važno, uzmemo li u obzir okolnost da se u postupcima pred trgovačkim sudovima nerijetko pojavljuje činjenično i pravno složeni predmet spora, na koji se zbog vrijednosnog kriterija primjenjuju odredbe postupka u sporovima male vrijednosti. Udio broja riješenih predmeta u sporovima male vrijednosti u postupcima pred Trgovačkim sudom u Zagrebu prelazi 50% u ukupnom broju riješenih predmeta upisnika P i Povrv. Stoga je potrebno posebno voditi računa o ovom kriteriju i mogućim ograničenjima kojima su stranke i sud njima podvrgnuti zbog primjene odredaba o postupku u sporovima male vrijednosti.

U sklopu provedenog istraživanja putem anketnog upitnika, istražen je stav sudaca o važećem uređenju vrijednosnog kriterija u postupcima u sporovima male vrijednosti pred općinskim i trgovačkim sudovima.¹¹ Na temelju obrađenih podataka 94.73% sudaca s općinskih sudova i 93.33% sudaca s trgovačkih sudova smatra da propisana granica za određivanje sporova male vrijednosti nije niska. Rezultati pokazuju da vrijednosnu granicu u sporovima male vrijednosti nije potrebno povisivati.

⁹ *Ibid.*, str. 7.

¹⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. (NN br. 117/03.).

¹¹ Iz Upitnika: "8. Smatrate li da je propisana vrijednosna granica za određivanje sporova male vrijednosti niska? a) Da; b) Ne."

Uz to, analizirani su podaci o vrijednosti predmeta spora, prikupljeni iz parničnih spisa u sporovima male vrijednosti s Općinskog građanskog suda¹² i Trgovačkog suda¹³ u Zagrebu.

Iz rezultata istraživanja je vidljivo koliki je udio predmeta u sporovima male vrijednosti koji prema vrijednosti predmeta spora ulaze u donju nižu granicu u odnosu na vrijednosnu granicu propisanu ZPP-om. Na temelju obrade spisa, dolazimo do podatka da 85.81% predmeta na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu predstavljaju predmeti kod kojih je vrijednost predmeta spora do 5.000,00 kn, a na Trgovačkom sudu u Zagrebu 66% predstavljaju predmeti kod kojih je vrijednost predmeta spora do 10.000,00 kn. Suci su suglasni u stavu da važeće određenje vrijednosne granice nije nisko postavljeno. Osim toga, suci trgovačkih sudova smatraju da bi u postupcima pred trgovačkim sudovima trebalo vrijednosnu granicu smanjiti zbog velikog broja složenih predmeta, a na koje se zbog vrijednosti predmeta spora primjenjuju odredbe sporova male vrijednosti. Proučavajući rezultate istraživanja, zaključujemo da vrijednosna granica nije prenisko postavljena. Štoviše, valjalo bi razmotriti mogućnost snižavanja postavljene vrijednosne granice, posebice u postupcima pred trgovačkim sudovima.

2.3. Negativni kriteriji za određenje pojma

Negativni kriteriji određuju koji se sporovi nikad ne smatraju sporovima male vrijednosti iako bi prema nekom od pozitivnih kriterija za određivanje tog pojma mogli to biti; dakle, bez obzira na vrijednost predmeta spora.¹⁴

Prema čl. 459. ZPP-a, ne smatraju se sporovima male vrijednosti:

- (1) sporovi o nekretninama;
- (2) sporovi iz radnih odnosa koje je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu i
- (3) sporovi zbog smetanja posjeda.

Određivanjem koje se vrste sporova ne smatraju sporovima male vrijednosti, zakonodavac je želio naglasiti značenje imovinskih prava o kojima se u njima odlučuje.¹⁵

Posebnim je propisima izrijekom predviđeno da se sporovima male vrijednosti nikada ne smatraju i neki drugi sporovi pa je tako u čl. 304. Obiteljskog zakona iz 2003.¹⁶ propisano da se u parnicama o uzdržavanju neće primjenjivati odredbe ZPP-a koje se odnose na postupak u parnicama male vrijednosti.

¹² Obradom i analizom spisa na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu istraženo je u kolikom je broju predmeta, u postupcima u sporovima male vrijednosti pred tim sudom, vrijednost predmeta spora bila manja od 1.000,00 kuna, zatim od 1.000,00 kuna do 5.000,00 kuna i na kraju od 5.000,00 kuna do 10.000,00 kuna. Ovakvom podjelom, dobio se podatak da je u skoro 86% obrađenih spisa vrijednost predmeta spora bila manja od 5.000,00 kuna. S tim podatkom u skladu je i podatak koji predstavlja rezultat odgovora sudaca o njihovom stavu o propisanoj vrijednosnoj granici. 18 sudaca s općinskih sudova uključenih u istraživanje, od njih 19 koji su odgovorili na anketni upitnik, smatra kako propisana vrijednosna granica nije niska. Prosječni iznos vrijednosti predmeta spora u postupcima u sporovima male vrijednosti od ukupno 155 obrađenih spisa pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu iznosi 2.256,84 kuna.

¹³ Iz obrade i analize spisa na Trgovačkom sudu u Zagrebu proizlazi da je u 66% obrađenih spisa vrijednost predmeta spora bila manja od 10.000,00 kuna što predstavlja veliki postotak, s obzirom na količinu obrađenih spisa, budući je propisana granica do 50.000,00 kuna. Od 15 ispitanika, sudaca na trgovačkim sudovima uključenih u istraživanje, 14 sudaca smatra da propisana granica nije niska te da bi je zapravo trebalo smanjiti pa predlažu iznose od 15.000,00 kuna ili 25.000,00 kuna. Od ukupno 300 obrađenih spisa pred Trgovačkim sudom u Zagrebu, prosječni iznos vrijednosti predmeta spora u postupcima u sporovima male vrijednosti iznosi 9.687,94 kuna.

¹⁴ Dika, *op. cit.* (bilj. 6), str. 5.

¹⁵ Jakovina, D., Sporovi male vrijednosti, Pravo u gospodarstvu, br.1/2013., Zagreb, Hrvatski savez udruga pravni-ka u gospodarstvu, siječanj 2013., str. 238.

¹⁶ Obiteljski zakon (NN br. 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11. i 25/13.).

3. Postupak u sporovima male vrijednosti

3.1. Općenito

Postupak u sporovima male vrijednosti uređen je Glavom trideset ZPP-a. Taj postupak provodi se pred nižim sudovima prvog stupnja, a to su općinski i trgovački sudovi, osim ako ZPP-om nije drugačije određeno (čl. 461. ZPP).

U postupku u sporovima male vrijednosti primjenjuju se ostale odredbe ZPP-a, ako u Glavi trideset koja uređuje postupak u sporovima male vrijednosti ne postoje posebne odredbe (čl. 457. ZPP).

Postupak u sporovima male vrijednosti predstavlja posebni parnični postupak kojim se kroz pojednostavljenu formu postupanja nastoji ubrzati rješavanje predmeta za koje se zbog njihove prirode i vrijednosti predmeta spora pretpostavlja da su manje složeni. S obzirom da ovi predmeti predstavljaju značajan udio u ukupnom broju predmeta u postupcima pred sudovima nastoji se, među ostalim, kroz efikasniji i učinkovitiji postupak smanjiti opterećenje sudova (vidi *infra ad*: 5.).

U cilju dodatnog povećanja učinkovitosti u postupanju, zakonodavac je Novelom ZPP-a iz 2013. unio izmjene koje se tiču uređenja postupaka u sporovima male vrijednosti. Među ostalim, glavnina je odredaba koje su se odnosile na uređenje prethodnog postupka u ovim sporovima brisana iz Glave trideset te su iste na odgovarajući način unesene u redovni postupak i tako postale opće pravilo. S druge strane, prethodni postupak u sporovima male vrijednosti doživio je značajnu izmjenu koja se ponajprije odnosi na vremenski trenutak do kojeg stranke mogu iznositi činjenice i predlagati dokaze, a koji je pomaknut na raniji trenutak u razvoju postupka. Ograničenje mogućnosti iznošenja novih činjenica i predlaganja dokaza trebalo je pridonijeti povećanju koncentracije u prikupljanju procesnog materijala i efikasnosti prvostupanjskog postupka. Ovom izmjenom prethodni postupak je u ovim sporovima doživio tako još jednu korjenitu promjenu, a sve u cilju dodatnog unaprjeđenja učinkovitosti postupanja u ovim sporovima.

U ovoj dionici rada sadržan je pregled tijeka postupka u sporovima male vrijednosti s posebnim naglaskom na posljednje zakonske izmjene. Analiza obuhvaća tijek prethodnog postupka, glavne rasprave i postupka u povodu pravnih lijekova.

3.2. Prethodni postupak

3.2.1. Prijašnje uređenje

Prethodni postupak uveden je u postupak u sporovima male vrijednosti Novelom ZPP-a iz 2008. Namjera zakonodavca prilikom njegova uvođenja bila je omogućiti brže postupanje suda prigodom odlučivanja o zahtjevima za pružanje tražene pravne zaštite u tim sudskim postupcima.¹⁷

Nastojalo se u parnični postupak uvesti više reda i discipline, ne samo stranaka i njihovih zastupnika, već i suda, što je dovelo do jedne od najbitnijih izmjena odredaba koje uređuju postupak u sporovima male vrijednosti.¹⁸ Glavna novost odnosila se na ograničavanje vremena u kojem stranke mogu iznijeti činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze za utvrđivanje tih činjenica. Bila je propisana dužnost stranaka da iznesu činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predlože dokaze za utvrđivanje činjenica naj-

¹⁷ Obrazloženje Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona oparničnom postupku, 2008., <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=12039> (7. travanj 2015.)

¹⁸ Crnić, I., Promjene u sustavu sporova male vrijednosti, Zagreb, Informator, br. 5764 – 5765 od 3. i 6.6. 2009., str. 12.

kasnije do zaključenja prethodnog postupka (prij. čl. 461.a u svezi s prij. čl. 461.k st. 1. ZPP). Takva odredba predstavljala je odstupanje od općeg pravila prema kojemu su se novote tijekom prvostupanjskog postupka mogle iznositi sve do zaključenja glavne rasprave (prij. čl. 299. ZPP). Na taj se način, među ostalim, željela postići veća procesna disciplina stranaka propisivanjem njihove dužnosti da već u ranoj fazi postupka pred sud iznesu sve odlučne činjenice i dokaze kako bi se suzbila mogućnost stranaka da zloupotrebjavaju svoje pravo na iznošenje novih činjenica i dokaza.¹⁹ S ograničenjem iznošenja činjenica, bila je ograničena i mogućnost podnošenja protutužbe (prij. čl. 461.c st. 1. ZPP), objektivne preinake tužbe (prij. čl. 461.c st. 2. ZPP), subjektivne preinake tužbe (prij. čl. 461.c st. 2. ZPP) te isticanja prigovora radi prebijanja i prigovora zastare (prij. čl. 461.h st.2. ZPP).

Važnost vezivanja iznošenja činjenica i dokaza za trenutak zaključenja prethodnog postupka bila je istaknuta i propisivanjem dužnosti suda da, u postupku u sporovima male vrijednosti, u pozivu iz prij. čl. 284. st. 1. ZPP-a²⁰ pozove tuženika da već u odgovoru na tužbu iznese sve bitne činjenice i da predloži sve važne dokaze te da ga upozori da stranke nakon zaključenja prethodnog postupka ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze (prij. čl. 461.g st. 1. ZPP) (vidi *infra ad*: 3. 2. 2.).

3.2.2. Tijek prethodnog postupka nakon Novele ZPP-a iz 2013.

Postupak u sporovima male vrijednosti započinje podnošenjem tužbe nadležnom sudu. Nakon zaprimanja tužbe, sud će ju ispitati i donijeti odluku o daljnjem postupanju. Nakon što utvrdi da je tužba razumljiva i potpuna te da ne sadrži nedostatke, dostavit će je tuženiku na odgovor. Sud će u pozivu na odgovor na tužbu (iz čl. 284. st. 1. ZPP-a), među ostalim, upozoriti stranke da će se smatrati da je tužitelj povukao tužbu ako ne dođe na prvo ročište, da u tom postupku stranke trebaju iznijeti sve činjenice i predložiti sve dokaze najkasnije u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu, da na pripremnom ročištu ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, osim ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu te da se odluka može pobijati samo zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. točka 1., 2., 4., 5., 6., 8., 9., 10. i 11. ZPP-a (vidi *infra ad*: 3. 5. 2.) i zbog pogrešne primjene materijalnog prava (čl. 465. st. 3. ZPP).

U doktrini su se pojavila dva shvaćanja o značenju propusta suda da upozori stranke na način propisan ZPP-om. Prema jednom, ako sud propusti u pozivu navesti sva upozorenja, s obzirom da je propisana izričita i jasna obveza suda, to se smatra apsolutno bitnom povredom odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. t. 6. ZPP-a koja se sastoji u tome da stranci, nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom.²¹ S druge strane, u doktrini se čini opravdanim gledište prema kojem nedostaci u pozivu nemaju značenje apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka jer ne rezultiraju povredom načela saslušanja stranaka, budući da je strankama poziv upućen čime im je omogućeno raspravljati pred sudom, ali samo ako je taj poziv bio uredno dostavljen.²² Čini se opravdanim prihvatiti potonje shvaćanje jer sud propuštanjem da u pozivu navede sva upozorenja, iako postupa protivno ZPP-u, nije stranku onemogućio da raspravlja pred sudom.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ "Ako sud smatra da se na temelju tužbe može dalje postupati, naredit će da se primjerak tužbe dostavi tuženiku radi podnošenja pisanog odgovora na tužbu. Sud je dužan u pozivu upozoriti tuženika na pravne posljedice nedavanja odgovora na tužbu (čl. 331.b)." (prij. čl. 284. st. 1. ZPP).

²¹ Crnić, *op. cit.* (bilj. 15), str. 13.

²² Dika, *op. cit.* (bilj. 6), str. 20.

Sud se može, po službenoj dužnosti ili u povodu prijedloga stranke, oglasiti stvarno i mjesno nenadležnim najkasnije do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari (čl. 461.b ZPP).

U postupku u sporovima male vrijednosti tužba se uvijek dostavlja tuženiku na odgovor (čl. 461.a ZPP-a). Propisivanjem izričite obveze sudu da uvijek dostavi tuženiku tužbu na odgovor, sud više ne može izravno zakazati prvo ročište bez da je tuženika pozvao da podnese odgovor na tužbu. Uvođenjem obveze dostave tužbe na odgovor u svim slučajevima ujedno je omogućeno ograničenje iznošenje novota na trenutak podnošenja tužbe, odnosno odgovora na tužbu.

Najznačajnija izmjena u pogledu uređenja prethodnog postupka u sporovima male vrijednosti odnosi se na trenutak do kojeg stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze u postupku. Novelom ZPP-a iz 2013. unijeta je odredba prema kojoj su stranke dužne najkasnije u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznijetih činjenica (čl. 461.a st. 2. ZPP). Stranke samo iznimno mogu iznositi novote na pripremnom ročištu i to samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti u tužbi, odnosno u odgovoru na tužbu (čl. 461.a st. 3. ZPP). Sud neće uzeti u obzir nove činjenice i dokaze koje stranke predlože na pripremnom ročištu, ako ih svojom krivnjom nisu iznijele ranije (čl. 461.a st. 4. ZPP).

U nekoliko zadnjih izmjena i dopuna ZPP-a, problematika iznošenja novota zauzimala je značajno mjesto s obzirom da je iznimno osjetljiva i složena, a razlog tome je što se na području prava stranaka na iznošenje novih činjenica i dokaza suprotstavljaju neka od osnovnih načela parničnog postupka.²³ S jedne strane pravo na iznošenje novota omogućuje efikasnije ostvarivanje načela traženja istine i donošenja zakonite odluke, isključuje potrebu pokretanja novih sporova zasnovanih na činjenicama koje prije nisu bile iznesene, a s druge strane to pravo negativno djeluje na koncentraciju postupka, usporava postupak, slabi procesnu disciplinu stranaka te omogućuje zloupotrebu procesnih ovlaštenja radi osujećivanja pružanja zaštite parničnom protivniku.²⁴

U sklopu provedenog istraživanja, nastojalo se ispitati pridržavaju li se stranke (i sud) novog uređenja prema kojemu je trenutak iznošenja novota ograničen na trenutak podnošenja tužbe, odnosno odgovora na tužbu (čl. 461.a st. 2. ZPP).²⁵

Rezultati provedenog istraživanja o primjeni odredbe čl. 461.a st. 2. ZPP-a o ograničenju iznošenja novota pokazuje kako 17.65% sudaca općinskih sudova odredbu uopće ne primjenjuje, dok je 58.82% rijetko primjenjuje u praksi. Sličan rezultat dobiven je i od strane sudaca trgovačkih sudova, gdje 13.33 % sudaca ne primjenjuje navedenu odredbu, a 60% sudaca odredbu primjenjuje rijetko.

Razmatrajući navedene rezultate, potrebno je uzeti u obzir da je velik broj predmeta u postupcima u sporovima male vrijednosti u parnicu proslijeđen povodom prigovora ovršenika protiv platnog naloga. Izdavanje platnog naloga se u većem broju slučajeva temelji na vjerodostojnoj ispravi kojom tužitelj dokazuje svoje dospjelo novčano potraživanje i prilikom podnošenja zahtjeva za njegovo izdavanje nije dužan iznositi činjenice niti predlagati dokaze. Neki suci u obrazloženju odgovora kao jedan od razloga za rijetku primjenu odredbe u praksi navode da njena primjena u takvim slučajevima gotovo nije moguća.

²³ Jakovina, *op. cit.* (bilj. 12), str. 248. i 249.

²⁴ Triva, S.; Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, VII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine, 2004. (u daljnjem tekstu: Triva; Dika, GPPP), str. 669.

²⁵ Iz Upitnika: "12. Primjenjuje li se odredba čl. 461.a st. 2. ZPP-a u prema kojoj na pripremnom ročištu stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu u praksi? a) Uopće ne; b) Rijetko; c) Često; d) Uvijek".

Uvidom u spise koji su bili predmet istraživanja, međutim, uočena je primjena odredbe čl. 461.a ZPP-a o iznošenju činjenica i predlaganju dokaza u sporovima male vrijednosti od strane pojedinih sudaca koji sude u tim predmetima. Suci su primjenjivali navedenu odredbu na način da su nakon što je spis prosljeđen u parnicu, prije zakazivanja pripremnog ročišta, u rješenju pozivali tužitelja da iznese sve činjenice na kojima temelji svoj zahtjev i predloži dokaze potrebne za utvrđivanje iznijetih činjenica. U tom rješenju naloženo je i tuženiku da po primitku tužiteljevog podneska postupi na način kao i tužitelj; dakle, da iznese činjenice i predloži dokaze u odgovoru na tužbu. U pozivu su stranke upozorene na prekluziju u iznošenju novota, a određen im je i rok za postupanje po rješenju.

S obzirom na velik broj predmeta u postupcima u sporovima male vrijednosti koji su u parnicu prosljeđeni iz ovrhe i neujednačene prakse sudaca u ovim slučajevima, upitno je koliko je zakonodavac uspio u namjeri ubrzanja postupka i većoj procesnoj disciplini stranaka u sporovima male vrijednosti kroz uvođenje prekluzija.

Suci navode neukost stranke koja sudjeluje u postupku kao okolnost kojom stranke obrazlažu izostanak krivnje za iznošenje novih činjenica i dokaza na pripremnom ročištu (čl. 461.a st. 3. ZPP). Naime, stranke ne shvaćaju prekluziju i posljedice do kojih dolazi ako do propisanog trenutka u postupku ne iznesu sve činjenice i predlože sve dokaze.

Ustav propisuje jednakost svih građana Hrvatske i stranaca pred sudovima.²⁶ Kako ostvarenje ovog ustavnog principa nailazi na teškoće zbog faktične nejednakosti sudionika u postupku, posebno razine općeg obrazovanja i specifične stručne pravne spreme stranaka te njihovih ekonomskih prilika, od kojih zavisi mogućnost angažiranja profesionalnih zastupnika, ZPP je u čl. 11. propisao da će sud upozoriti stranku koja se zbog neznanja ne koristi procesnim pravima i koje parnične radnje može poduzeti.²⁷ Kako bi se osigurala jednakost stranaka u postupku, sud je, među ostalim, dužan u pozivu na odgovor na tužbu istaknuti upozorenje da u postupku u sporovima male vrijednosti stranke trebaju iznijeti sve činjenice i predložiti sve dokaze najkasnije u tužbi, odnosno u odgovoru na tužbu te da na pripremnom ročištu ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, osim ako ih bez svoje krivnje nisu mogli iznijeti u tužbi odnosno u odgovoru na tužbu.

Stoga, smatramo neprihvatljivim postupanje suda koje se sastoji u tome da strankama omogući iznošenje činjenica i predlaganje dokaza nakon nastupa prekluzije, a koje one opravdavaju nepoznavanjem propisa te se pozivaju na načelo pružanja pomoći neukoj stranci. Neprijemna odredbe od strane suda se ne može pravdati neznavanjem i nesnalaženjem stranaka, a osobito ako je sud stranku pravilno u pozivu upozorio na trenutak kad nastupa prekluzija u iznošenju novota. Smisao načela pomoći neukoj stranci sastoji se u tome da sud upozori stranku koje parnične radnje može poduzeti, a na strankama je teret da pribave pravni savjet u slučaju nepoznavanja pravnih propisa. Time se dolazi do pojma faktične nejednakosti stranaka u vidu imovinskih prilika, a koje bi se trebale otklanjati, među ostalim, kroz omogućavanje strankama da pristupe sustavu besplatne pravne pomoći pod uvjetima i pretpostavkama određenim u zakonu.²⁸

Odredba o prekluziji iznošenja novota u postupku može ograničavajuće djelovati na suca s obzirom da je u ovako ranoj fazi postupka teško predvidjeti koji će dokazi biti potrebni za utvrđenje spornih činjenica, ali i koje su činjenice uopće sporne. Imajući u vidu možebitno ograničavajuće djelovanje odredbe na sud prilikom utvrđivanja činjeničnog stanja, ispitan je stav sudaca o tome u kojoj mjeri ova odredba djeluje ograničavajuće.²⁹

²⁶ Čl. 26. Ustava Republike Hrvatske (NN br. 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10., 05/14.).

²⁷ Vidi Triva; Dika, GPPP, str. 198.

²⁸ U Republici Hrvatskoj je donesen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (NN br. 143/13).

²⁹ Iz Upitnika: "10. Smatrate li da prekluzija iz odredbe čl. 461.a ZPP-a prema kojoj se sve činjenice i dokazi trebaju iznijeti odnosno predložiti u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu djeluje ograničavajuće na utvrđivanje činjeničnog stanja? a) Da ; b) Ne."

Od ukupnog broja ispitanika (sudaca s općinskih i trgovačkih sudaca), 26.48% sudaca izjavilo je da odredba djeluje ograničavajuće na utvrđivanje činjeničnog stanja, a 73.53% sudaca smatra da odredba ne djeluje ograničavajuće. Međutim, uzimajući u obzir učestalost primjene navedene odredbe od strane sudaca koji su ispitani prilikom provedbe ovog istraživanja, priloženi rezultat je i logična posljedica (ne)primjene odredbe.

Istraživanje je pokazalo da, iako je na snazi Novela ZPP-a iz 2013., u praksi se u pravilu ne primjenjuju njezine odredbe o ograničenju iznošenja novih činjenica i dokaza u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu. Od ukupnog broja ispitanika, 15.62% sudaca je izjavilo da citiranu odredbu uopće ne primjenjuje, a 59.37% njih je izjavilo da odredbu rijetko primjenjuje u praksi.

Propisivanjem prekluzije u iznošenju činjenica i predlaganju dokaza u sporovima male vrijednosti cilj zakonodavca bio je ubrzati postupak kroz jačanje procesne discipline stranaka. Prema našem mišljenju, suci bi je trebali primjenjivati na način propisan ZPP-om zbog mogućih posljedica koje bi neprimjena mogla u nekim slučajevima izazvati. Primjerice, ako bi sud uvažio neku činjenicu ili dokaz koji zbog propisane prekluzije nije smio uvažiti, moglo bi doći do situacije da presuda bude donesena u korist stranke koja je novote iznijela nakon trenutka predviđenog ZPP-om što može utjecati na ishod spora na štetu suprotne stranke. U takvom slučaju, oštećena stranka nema na raspolaganju sredstvo pravne zaštite kojim bi mogla otkloniti povredu (vidi *infra ad*: 3. 5.). Držimo da je bilo koji argument kojim se opravdava neprimjena odredbe neprihvatljiv jer je smisao citirane odredbe povećanje efikasnosti postupka kroz postizanje procesne discipline ne samo stranaka, već i suda, unatoč tome što njezina primjena može djelovati ograničavajuće na utvrđivanje činjeničnog stanja. Suci će morati kritički ocijeniti jesu li stranke mogle bez svoje krivnje iznijeti neku činjenicu ili neki dokaz nakon tužbe, odnosno odgovora na tužbu i strogo primjenjivati odredbu o prekluziji, ako žele osigurati procesnu disciplinu.³⁰

3.2.3. Pripremno ročište

Novelom ZPP-a iz 2013. izbrisane su odredbe koje su uređivale tijek, odgodu te okončanje pripremnog ročišta u postupcima u sporovima male vrijednosti. Te odredbe su Novelom ZPP-a iz 2013. na odgovarajući način preuzete u redovni postupak. Stoga se na tijek, odgodu te okončanje pripremnog ročišta u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjuju na odgovarajući način opća pravila kojima je uređeno pripremno ročište u redovnom postupku.

Pripremno ročište započinje izlaganjem tužbe nakon čega tuženik odgovara na navode tužbe (čl. 292. st. 1. ZPP), a u daljnjem tijeku pripremnog ročišta raspravlja se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge, odnosno pobijaju prijedloge protivnika te o dokazima predloženim s njihove strane (čl. 292. st. 2. ZPP).

Ako tužitelj ne dođe na prvo ročište, a uredno je pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženik na tom ročištu ne upusti u raspravljanje (čl. 465. st.1. u svezi s čl. 291. st. 1. ZPP). Sud može odgoditi pripremno ročište ako ocijeni da je to potrebno (čl. 291. st. 2. ZPP), no, to može učiniti samo jednom (čl. 291. st. 4. ZPP). Sud odmah, u rješenju o odgodi pripremnog ročišta, zakazuje novo pripremno ročište (čl. 291. st. 3. ZPP).

U sklopu istraživanja nastojalo se ispitati u koliko je predmeta pripremno ročište odgođeno i da li su se pritom suci pridržavali odredbe prema kojoj se pripremno ročište može odgoditi samo jednom. Uzorak s Općinskog građanskog suda u Zagrebu, od ukupno 155

³⁰ Sessa, Đ., Novine u sustavu pravnih lijekova i u odredbama koje reguliraju posebne postupke, u: Hercigonja, J.; Kuzmić, M. (ur.), Novela Zakona o parničnom postupku i novi Zakon o sudovima, Zagreb, Inženjerski biro, ožujak 2013., str. 92.

obrađenih spisa, obuhvaća njih 113 u kojima je održano pripremno ročište.³¹ Od 113 predmeta u kojima je bilo održano pripremno ročište, isto je odgođeno u 60 predmeta, dok u 53 nije bilo odgode. Ukupan broj odgode pripremnog ročišta u svim predmetima iznosi 95.³² U rješenju o odgodi pripremnog ročišta, sud je odmah zakazao novo pripremno ročište u njih 63, što znači da u njih 32 nije što je suprotno odredbi čl. 291. st. 3. ZPP-a. Uzorak s Trgovačkog suda u Zagrebu, od ukupno 300 obrađenih spisa, obuhvaća njih 181 u kojima je održano pripremno ročište.³³ Od 181 predmeta u kojima je bilo održano pripremno ročište, isto je odgođeno u 71 predmetu, dok u 110 nije bilo odgode. Ukupan broj odgode pripremnog ročišta u svim predmetima iznosi 112.³⁴ U rješenju o odgodi pripremnog ročišta, sud je odmah zakazao novo pripremno ročište u 80 spisa, što znači da u njih 32 nije što je suprotno odredbi čl. 291. st. 3. ZPP-a.

Na osnovu cjelokupne analize i obrade prikupljenih podataka, najučestaliji razlog odgode pripremnog ročišta je neuredna dostava. Među ostalim razlozima izdvajaju se: suglasni prijedlog stranaka za odgodu jer je npr. u tijeku mirno rješavanje spora, zatim spriječenost sudskog savjetnika ili suca te opravdani izostanak stranaka (npr. bolest tuženika ili tužitelja).

Analizom spisa utvrđeno je da se suci, u pravilu, pridržavaju odredbe prema kojoj se pripremno ročište može odgoditi samo jednom. U slučajevima kada je bilo više odgoda pripremnog ročišta, jedan od glavnih razloga odgađanja bila je neuredna dostava. Ako bi se sudac striktno pridržavao citirane odredbe, stranka bi u žalbenom postupku presudu mogla pobijati zbog apsolutno bitne povrede odredbe parničnog postupka po kojoj joj zbog propuštanja dostave nije bila dana mogućnost raspravljanja pred sudom. Upravo radi toga ne iznenađuje da suci u takvim slučajevima odgađaju pripremno ročište više puta.

Pripremno ročište ima značajnu ulogu iz dva razloga, od kojih se jedan odnosi na ulogu suda u oživotvorenju načela otvorenog pravosuđenja, a drugi na trenutak zaključenja pripremnog ročišta koji je važan s obzirom da u tom trenutku nastupa apsolutna prekluzija te stranke više ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze u sporovima male vrijednosti.³⁵

Nakon okončanja pripremnog ročišta, sud rješenjem zaključuje prethodni postupak (čl. 292. st. 7. ZPP), a može i na istom ročištu održati glavnu raspravu, ako ocijeni da je to s obzirom na okolnosti slučaja moguće (čl. 292. st. 8. ZPP).

3.2.3.1. Načelo otvorenog pravosuđenja u sporovima male vrijednosti

Otvoreno pravosuđenje (eng. *duty of the court to question the parties in order to clarify the issue*; njem. *Fragepflicht des Gerichts*; franc. *Justice ouverte, principe*) je načelo po kojem je sud dužan tijekom postupka omogućiti strankama da raspravljaju i o njegovim

³¹ U 42 predmeta pripremno ročište nije bilo održano jer je u 8 predmeta tužba povučena, u 3 predmeta je ovrha obustavljena, u jednom predmetu je odbijen prijedlog za ovrhu, u jednom predmetu je bio prekid postupka, u 4 predmeta odbačen je prigovor ovršenika kao nepravovremen, u jednom kao neobrazložen, a u 2 predmeta je odbijen kao neosnovan, u jednom predmetu je tužba odbačena kao nedopuštena, u 18 predmeta odbijena je žalba kao neosnovana, a u jednom predmetu kao djelomično neosnovana, u 2 predmeta je žalba odbačena kao nedopuštena.

³² U 4 predmeta, poslije zakazivanja pripremnog ročišta, tužba je povučena. U 38 predmeta održana su dva pripremnog ročišta, u 5 predmeta održana su tri pripremnog ročišta, u 9 predmeta održana su četiri pripremnog ročišta, a u 4 predmeta održano je pet pripremnih ročišta.

³³ U 119 predmeta pripremno ročište nije bilo održano jer je u 37 predmeta tužba povučena, u 73 predmeta donesena je presuda zbog ogluhe, u 2 predmeta je tužba odbačena, u jednom predmetu je bio prekid postupka, u 5 predmeta donesena je presuda na temelju priznanja te je u jednom predmetu pisanim putem sve riješeno.

³⁴ U 50 predmeta održana su dva pripremnog ročišta, u 10 predmeta održana su tri pripremnog ročišta, u 5 predmeta održana su četiri pripremnog ročišta, u 3 predmeta održano je pet pripremnih ročišta, a u 3 predmeta održano je 6 pripremnih ročišta.

³⁵ Jakovina, *op. cit.* (bilj. 12), str. 245.

stavovima o procesnom materijalu na kojem će utemeljiti svoju odluku, osobito o pravnoj normi koju će primijeniti.³⁶

Nakon Novele ZPP-a iz 2008., člancima 461.e i 461.i bila je propisana ovlast i dužnost suda da tijekom pripremnog ročišta potakne stranke na davanje svih razjašnjena potrebnih radi utvrđenja činjeničnog stanja važnog za donošenje odluke. U postupku u sporovima male vrijednosti sudac pojedinac je postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način nastojao da se tijekom pripremnog ročišta iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka i, uopće, da se dadu sva razjašnjenja potrebna za utvrđenje činjeničnog stanja važnog za odluku (prij. čl. 461.i st. 1. ZPP). U mjeri u kojoj je to bilo potrebno radi ostvarivanja tog cilja, sud je sa strankama razmotrio i pravna pitanja spora (prij. čl. 461.i st. 2. ZPP).

Danas je osim stranaka aktivan činitelj u parnici i sud te je iznimno ovlašten utvrđivati činjenice koje stranke nisu navele te izvoditi dokaze koje nisu predložile ako je to potrebno radi sprječavanja nedopuštenih dispozicija.³⁷ No, sud nije vezan za teze stranaka o pravnoj osnovi raspravljanja te tako temu raspravljanja ne određuju samo stranke već i sud.³⁸

U postupku u sporovima male vrijednosti sud je mogao do zaključenja prethodnog postupka, kad ocijeni da je to svrhovito za pravilno rješenje spora, upozoriti stranke na njihovu dužnost da iznesu činjenice i predlože dokaze na kojima temelje svoje zahtjeve ili kojima pobijaju navode i dokaze protivnika (prij. čl. 461.e ZPP). Sudac se nije smio koristiti ovlašću da upozorava stranke na mogućnost iznošenja novih činjenica u sporu male vrijednosti nakon okončanja pripremnog ročišta kad završava faza prethodnog postupka, za razliku od redovnog parničnog postupka gdje je sudac mogao upozoriti stranke na dužnost iznošenja činjenica do zaključenja glavne rasprave (prij. čl. 219. st. 2. i čl. 299. st. 2. ZPP).

Novelom ZPP-a iz 2013. značajno je izmijenjen redovni postupak u koji je uveden prethodni postupak kako je bio predviđen za postupke u sporovima male vrijednosti nakon Novele ZPP-a iz 2008. te je u postupku u sporovima male vrijednosti trenutak do kojeg se mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi pomaknut u raniju fazu u razvoju parnice (vidi *supra ad*: 3. 2. 2.). U postupku u sporovima male vrijednosti Novelom ZPP-a iz 2013. izbrisani su prij. čl. 461.e i čl. 461.i ZPP-a o dužnosti suda da sa strankama raspravi pravna i činjenična pitanja spora (načelo otvorenog pravosuđenja) pa se na odgovarajući način u tim postupcima primjenjuju odredbe redovnog postupka (*arg. ex. čl. 457. ZPP*).

3.3. Glavna rasprava

Na glavnoj raspravi sud izvodi sve dokaze i donosi odluku. Novelom ZPP-a iz 2013. izbrisani su članci koji su uređivali glavnu raspravu u sporovima male vrijednosti, što znači da se u postupcima u sporovima male vrijednosti primjenjuju na odgovarajući način opće odredbe redovnog postupka (*arg. ex. čl. 457. ZPP*).

Nakon okončanja pripremnog ročišta, sud će rješenjem zaključiti prethodni postupak (čl. 292. st. 7. ZPP).³⁹ Ako ocijeni da je to s obzirom na okolnosti slučaja moguće, sud može na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati glavnu raspravu (čl. 292. st. 8. ZPP).⁴⁰

³⁶ Triva, S., Esej o otvorenom pravosuđenju, u: Triva, S.; Belajec, V.; Dika, M.; Novo parnično procesno pravo. Zbirka radova, Zagreb, Informator, 1977., str. 209. do 225.; Pravni leksikon, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2007., str. 1016.

³⁷ Triva; Dika, GPPP, str. 151.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Nakon Novele ZPP-a iz 2008. to je bilo uređeno u prij. čl. 461.k st. 1. ZPP-a.

⁴⁰ Nakon Novele ZPP-a iz 2008. to je bilo uređeno u prij. čl. 461.k st. 2. ZPP-a.

Ročište za glavnu raspravu sud zakazuje u rješenju o zaključenju prethodnog postupka (čl. 293. st. 1. ZPP).⁴¹ U pravilu, sud zakazuje jedno ročište za glavnu raspravu radi izvođenja svih dokaza koje je odlučio izvesti (čl. 293. st. 2. ZPP). Sud će na ročište pozvati stranke, svjedoke i vještake koje je odlučilo pozvati na glavnu raspravu (čl. 293. st. 3. ZPP).⁴²

Odredbama redovnog postupka određeno je da će se ako s ročišta za glavnu raspravu izostane tužitelj, ili ako na to ročište ne dođe tuženik, a uredno su pozvani, rasprava održati s prisutnom strankom (čl. 295. st. 1. ZPP), a ako s ročišta za glavnu raspravu neopravdano izostanu obje stranke ili ako dođu na ročište, ali se neće upustiti u raspravljanje, ili se udalje s ročišta, smatrat da je tužitelj povukao tužbu (čl. 295. st. 2. ZPP). U sporovima male vrijednosti propisano je da će se ako tužitelj ne dođe na prvo ročište, a uredno je pozvan, smatrati da je povukao tužbu, osim ako se tuženik na tom ročištu ne upusti u raspravljanje (čl. 465. st. 1. ZPP). Ako s kojeg kasnijeg ročišta izostanu obje stranke, sud će odgoditi ročište, a ako i na novo ročište ne dođu obje stranke smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu (čl. 465. st. 2. ZPP). Uspoređujući redovni postupak i postupak u sporovima male vrijednosti, vidljiva je razlika s obzirom da zakonodavac u redovnom postupku presumpciju povlačenja tužbe uvjetuje neopravdanom izostankom obje stranaka. Uzimajući u obzir sve navedeno, a posebno nastojanje da se postupak u sporovima male vrijednosti ubrza, upitno je zašto zakonodavac u postupku u sporovima male vrijednosti odgodu ročišta zbog izostanka obje stranaka s kasnijih ročišta ne uvjetuje opravdanošću izostanka budući da isto uvjetuje u redovnom postupku.

Na prvom ročištu za glavnu raspravu sud će upoznati stranke s tijekom i rezultatima pripremnog ročišta (čl. 297. st. 1. ZPP). U daljnjem tijeku rasprave izvodit će se dokazi i raspravljati o rezultatima njihova izvođenja (čl. 297. st. 2. ZPP). Stranke mogu iznositi i svoja pravna shvaćanja koja se odnose na predmet spora (čl. 297. st. 3. ZPP).

3.3.1. Zapisnik o ročištu

Zapisnik o ročištu u postupcima u sporovima male vrijednosti specifičan je po tome što za razliku od zapisnika o ročištu u redovnom postupku treba biti sažetiji, posebice u odnosu na sadržaj izvedenih dokaza. Sadržaj zapisnika je reduciran, ograničava se na ono što je najnužnije u cilju postizanja ostvarenja načela ekonomičnosti i ubrzanja postupka.⁴³

Zapisnik o ročištu u sporovima male vrijednosti, osim podataka iz čl. 124. ZPP-a,⁴⁴ sadrži:

- (1) izjave stranaka od bitnog značenja, a osobito one kojima se, u cijelosti ili djelomično, priznaje tužbeni zahtjev, ili se odriče od tužbenog zahtjeva ili od žalbe, ili se preinačava ili povlači tužba;
- (2) bitni sadržaj izvedenih dokaza;
- (3) odluke protiv kojih je dopuštena žalba i koje su objavljene na ročištu;
- (4) jesu li stranke bile prisutne objavi presude i, ako su bile prisutne, da su poučene uz koje uvjete mogu podnijeti žalbu (čl. 463. ZPP).

⁴¹ Nakon Novele ZPP-a iz 2008. to je bilo uređeno u prij. čl. 461.I st. 1. ZPP-a.

⁴² Nakon Novele ZPP-a iz 2008. to je bilo uređeno u prij. čl. 461.I st. 2. ZPP-a.

⁴³ Čizmić, J., Postupak u sporovima male vrijednosti, Zagreb, Hrvatska pravna revija, siječanj 2002., str. 118.

⁴⁴ "U zapisnik se unosi: naziv i sastav suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena prisutnih stranaka odnosno trećih osoba i njihovih zakonskih zastupnika odnosno punomoćnika." (čl. 124. st. 1. ZPP).

3.4. Okončanje postupka i donošenje presude

Različito od redovnog postupka, u postupku u sporovima male vrijednosti ZPP-om je određeno da sud presudu objavljuje odmah nakon zaključenja glavne rasprave (čl. 466. ZPP). Pri objavi presude, sud je dužan poučiti prisutne stranke o uvjetima uz koje mogu podnijeti žalbu prema čl. 467. ZPP-a (vidi *infra ad*: 3. 5. 2.). Iz dikcije citirane odredbe proizlazi da sud nije ovlašten odgoditi objavu presude.⁴⁵

Uzmemo li u obzir činjenicu da su postupci radi naknade štete čest slučaj u praksi kao sporovi male vrijednosti, a koji činjenično i pravno mogu biti znatno kompleksni, osobito ako je u pitanju činjenično i pravno složen predmet u kojem je izvedeno niz dokaza, te vrijeme koje je sucu potrebno da izradi takvu presudu, postavlja se pitanje je li uopće moguća primjena citirane odredbe o objavi presude odmah nakon zaključenja glavne rasprave u praksi i primjenjuje li se ona u praksi.

Ispitujući primjenu odredbe o objavi presude nakon zaključenja glavne rasprave u sporovima male vrijednosti u praksi dolazimo do podataka prema kojima, na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu, u 94 predmeta u kojima je zaključena glavna rasprava presuda nije niti u jednom predmetu objavljena odmah nakon zaključenja glavne rasprave. Sud je u 93 predmeta na ročištu na kojem je zaključio glavnu raspravu odredio ročište za objavu i uručenje presude, a u jednom predmetu je zakazano to ročište pisanim putem.⁴⁶ Na Trgovačkom sudu u Zagrebu, od 142 predmeta u kojima je zaključena glavna rasprava u 6 predmeta presuda je objavljena odmah nakon zaključenja glavne rasprave. Sud je u 136 predmeta na ročištu na kojem je zaključio glavnu raspravu odredio ročište za objavu i uručenje presude.⁴⁷

Provodeći ispitivanje među sucima koji sude u sporovima male vrijednosti, doznajemo kako navedenu odredbu uopće ne primjenjuje 76.47% sudaca općinskih sudova i 64.28% sudaca trgovačkih sudova.⁴⁸

Nedostatak vremena za izradu presude predstavlja jedan od najučestalijih uzroka za neprimjenu odredbe o objavi presude odmah nakon zaključenja glavne rasprave u sporovima male vrijednosti u praksi. Suci ističu da je zbog opsežnosti samog posla objektivno nemoguće ocijeniti sve dokaze i odlučivati o zahtjevu odmah nakon zaključenja glavne rasprave, posebice u predmetima u kojima je izreka presuda složenija (primjerice kada je za donošenje odluke potrebno pobrojati sve račune i izračunati troškove). Osim toga, navode i razloge tehničke prirode poput unaprijed zakazanih ročišta. Također, kao jedan od uzroka za ovakvo postupanje ističe se i odredba prema kojoj presuda na ročištu na kojem se objavljuje, mora biti strankama i uručena (čl. 335. st. 8. ZPP).

⁴⁵ Tako i: Jakovina, *op. cit.* (bilj. 12), str. 255; Crnić, *op. cit.* (bilj. 15), str. 9; Dika, *op. cit.* (bilj. 6), str. 18.

⁴⁶ Ukupan uzorak obrađenih spisa s Općinskog građanskog suda u Zagrebu iznosi 155. Od 61 preostalih predmeta, na pripremnom ročištu donesene su 3 presude na temelju priznanja, sklopljena je jedna sudska nagodba te je povučeno 5 tužbi, a nakon održavanja pripremnog ročišta rješenjem je utvrđeno povlačenje tužbe u 7 predmeta, donesene su 2 presude na temelju priznanja i sklopljena je jedna sudska nagodba. U 42 predmeta pripremno ročište nije bilo održano (vidi *supra ad*: 3. 2. 3.).

⁴⁷ Ukupan uzorak obrađenih spisa s Trgovačkog suda u Zagrebu iznosi 300. Od 158 preostalih predmeta, na pripremnom ročištu donesene su 2 presude na temelju priznanja, sklopljeno je 6 sudske nagodbe, povučeno je 15 tužbi, donesene su 4 presude zbog ogluhe, bio je 1 prekid postupka te je u 1 predmetu tužba odbačena kao nedopuštena, a nakon održavanja pripremnog ročišta rješenjem je utvrđeno povlačenje tužbe u 8 predmeta, prekid postupka u 1 predmetu, te su sklopljene 2 sudske nagodbe. U 119 predmeta pripremno ročište nije bilo održano (vidi *supra ad*: 3. 2. 3.).

⁴⁸ Iz Upitnika: "14. Presuda u postupku u sporovima male vrijednosti objavljuje se odmah nakon zaključenja glavne rasprave: 1) Uopće ne; 2) Rijetko; 3) Često; 4) Uvijek."

Potrebno je posebno istaknuti kako se u postupcima u sporovima male vrijednosti sudska odluka može donijeti i na prijedlog sudskog savjetnika.⁴⁹ U parničnom postupku, sudski savjetnici ovlaštani su provoditi postupak i predlagati sucu odluku u sporovima za isplatu novčane tražbine, ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 100.000,00 kuna, odnosno u trgovačkim sporovima ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 500.000,00 kn (čl. 13. st. 3. ZPP). Sudski savjetnici i viši sudski savjetnici sudjeluju u suđenju i ovlaštani su samostalno provoditi određene sudske postupke, ocjenjivati dokaze i utvrđivati činjenice te na temelju tako provedenog postupka podnose sucu, kojeg na to ovlašti predsjednik sud, nacrt na temelju kojeg sudac donosi odluku, a po ovlaštenju suca objavljuju tako donesenu odluku (čl. 110. st. 1. i 2. Zakona o sudovima⁵⁰). Stoga na ročištu na kojem je zaključena glavna rasprava, sudski savjetnici ograničeni su u mogućnosti objavljivanja presude na istom ročištu, s obzirom da nemaju ovlast objaviti presudu bez prethodnog odobrenja suca.

Budući da aktualno uređenje prema kojem se presuda objavljuje odmah na ročištu na kojem se zaključuje glavna rasprava rijetko nailazi na primjenu u praksi, kao jedan od prijedloga u doktrini ističe se propisivanje roka od tri dana od zaključenja glavne rasprave u kojem bi sudac morao presudu napisati i strankama dostaviti pisani primjerak presude,⁵¹ a kao drugi prijedlog navodi se propisivanje roka od 8 dana za donošenje presude nakon zaključenja glavne rasprave uz obvezu zakazivanja ročišta za objavu u navedenom roku.⁵²

Ocjenjujući razloge koje su suci iznijeli za neprimjenu odredbe o objavi presude nakon zaključenja glavne rasprave, smatramo da su isti u velikoj mjeri opravdani. Čak i u slučaju kad se radi o jednostavnijem predmetu, izrada presude zahtijeva stanoviti angažman suca kako bi ocijenio sve činjenice i dokaze potrebne za donošenje meritorne odluke o sporu, a posebice kad se radi o predmetima u kojima je izreka presude kompleksna. Slijedom navedenog, ne iznenađuje nemogućnost primjene citirane odredbe u praksi. Valjalo bi razmotriti rješenje prema kojem se presuda ne bi uopće objavljivala, nego bi se objava presude nadomještala dostavom,⁵³ čime bi se uvelike smanjili troškovi postupka, a vrijeme potrebno za održavanje ročišta za objavu i uručenje presude suci bi mogli iskoristiti za rješavanje drugih predmeta.

3.4.1. Dospjelost tražbine u postupku u sporovima male vrijednosti

Materijalnopravna pretpostavka za odbijanje ili usvajanje tužbenog zahtjeva i donošenje meritorne odluke u sporu jest dospjelost tražbine. Prema čl. 326. st. 1. ZPP-a sud može naložiti tuženiku da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dosjela do zaključenja glavne rasprave.

Uzimajući u obzir vremenski moment do kojeg stranke mogu u postupku iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze u sporovima male vrijednosti, ispitano je postupanje sudaca glede pitanja do kojeg trenutka činidba mora biti dospjela u postupku u sporovima

⁴⁹ Na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu, u ukupno obrađenih 88 spisa od stupanja na snagu Novele ZPP-a 2008. do stupanja na snagu Novele ZPP-a iz 2013., nacrt presude pripremlilo je 43 sudskih savjetnika, a od stupanja na snagu Novele ZPP-a 2013. u ukupno obrađenih 67 spisa, nacrt presude pripremlilo je 54 sudskih savjetnika. Na Trgovačkom sudu u Zagrebu, u ukupno obrađenih 200 spisa od stupanja na snagu Novele ZPP-a 2008. do stupanja na snagu Novele ZPP-a iz 2013., nacrt presude pripremlilo je 31 sudski savjetnik, a od stupanja na snagu Novele ZPP-a iz 2013. u ukupno obrađenih 100 spisa, nacrt presude pripremlilo je 9 sudskih savjetnika.

⁵⁰ Zakon o sudovima (NN br. 28/13., 33/15.).

⁵¹ Crnić, *op. cit.* (bilj. 15), str. 9.

⁵² Jakovina, *op. cit.* (bilj. 12), str. 255.

⁵³ Takvo rješenje propisano je odredbama ZPP-a o europskom postupku za sporove male vrijednosti. "Objava presude nadomješta se dostavom." (čl. 507.s st. 2.).

male vrijednosti za donošenje meritorne odluke.⁵⁴ Na osnovi rezultata uočavamo kako se njihovi odgovori uvelike razlikuju.⁵⁵

Pozivajući se na čl. 457. ZPP-a, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjuju se ostale odredbe ZPP-a koje vrijede za redovni postupak, ako ne postoje posebne odredbe koje za ovaj posebni postupak određuju drugačije. Razmatrajući odgovore sudaca, dolazi se do zaključka da suci pozivom na čl. 457. ZPP-a prihvaćaju stav prema kojem bi tražbina u sporovima male vrijednosti trebala dospjeti do trenutka zaključenja glavne rasprave, kako bi sud u odluci mogao naložiti izvršenje činidbe. Takvo stajalište je dvojbeno, posebice imajući u vidu da su stranke dužne u tužbi odnosno odgovoru na tužbu iznijeti sve činjenice i dokaze te da ih na pripremnom ročištu mogu iznositi odnosno predlagati samo ako ih bez svoje krivnje ranije nisu mogle iznijeti odnosno predložiti (čl. 461.a st. 3. ZPP). Zbog prekluzije u iznošenju novota, sud činjenice koje bi stranke iznijele nakon zaključenja prethodnog postupka ne bi smio uzeti u obzir (čl. 461.a st. 4. ZPP). Prema tome, ako bi dospelost tražbine nastupila nakon relevantnog trenutka, to bi predstavljalo novu činjenicu koju bi sud, slijedom prethodno navedenog, trebao zanemariti. Kao relevantni trenutak do kojeg bi tražbina u postupcima u sporovima male vrijednosti trebala dospjeti kako bi sud mogao naložiti izvršenje činidbe, trebao bi se uzeti trenutak zaključenja prethodnog postupka.

Ako bi sud, unatoč propisanoj prekluziji, uvažio nove činjenice koje se odnose na dospjeće tražbine, postavlja se pitanje koja pravna sredstva ostaju na raspolaganju stranci kojoj bi ovakvim postupanjem mogla biti nanesena šteta zbog nepovoljnije odluke. Ovakva povreda predstavljala bi po svojoj prirodi relativno bitnu povredu odredaba parničnog postupka, a takva povreda nije predviđena kao žalbeni razlog u postupku u sporovima male vrijednosti (vidi *infra ad*: 3. 5. 2.). Mogućnost podnošenja revizije ograničena je ZPP-om, a prijedlog za ponavljanje postupka nije moguće podnijeti u ovom slučaju (vidi *infra ad*: 3. 5. 3. te 3. 5. 4.).

3.5. Pravni lijekovi

3.5.1. Općenito

Protiv odluke suda kojom se okončava postupak u sporovima male vrijednosti, strankama je na raspolaganju žalba kao redoviti pravni lijek te tzv. izvanredna revizija i ponavljanje postupka kao izvanredni pravni lijek.

U ovoj dionici rada sadržana je analiza uređenja postupka po pravnim lijekovima u sporovima male vrijednosti, s posebnim osvrtom na izvanredne pravne lijekove: reviziju i prijedlog za ponavljanje postupka.

3.5.2. Žalba

Žalba kao redovni pravni lijek podnosi se protiv donesenih nepravomoćnih sudskih odluka kojima se okončava postupak pred prvostupanjskim sudom. U odnosu na sporove

⁵⁴ Iz Upitnika: "18. U postupku u sporovima male vrijednosti sud može naložiti izvršenje činidbe samo ako je ona dospjela do: a) Podnošenja tužbe; b) Podnošenja odgovora na tužbu; c) Zaključenja prethodnog postupka; d) Zaključenja glavne rasprave; e) _____".

⁵⁵ Rezultati provedenog istraživanja među sucima općinskih sudova pokazuju da 29.41% sudaca smatra da sud u postupku u sporovima male vrijednosti može naložiti izvršenje činidbe samo ako je ona dospjela do podnošenja tužbe; 17.65% ako je dospjela do zaključenja prethodnog postupka; 52.94% ako je dospjela do zaključenja glavne rasprave. Rezultati istraživanja među sucima trgovačkih sudova pokazuju da 54.55% sudaca smatra da sud u postupku u sporovima male vrijednosti može naložiti izvršenje činidbe samo ako je ona dospjela do podnošenja tužbe; 9.09% ako je dospjela do podnošenja odgovora na tužbu; 36.36% ako je dospjela do zaključenja prethodnog postupka.

male vrijednosti, u Europi dominiraju dva sustava ograničenja prava na žalbu: sustav u kojem se u cijelosti isključuje mogućnost pobijanja pred drugostupanjskim sudom i sustav u kojem se takvo pobijanje omogućuje, ali ograničeno samo na neke žalbene razloge ili ograničeno potrebom dobivanja sudskog dopuštenja za ulaganje pravnog lijeka.⁵⁶ Kod nas je u sporovima male vrijednosti prihvaćen sustav u kojem je ograničen krug žalbenih razloga zbog kojih se presuda može pobijati.

Odluku donesenu u ovim postupcima moguće je pobijati samo iz određenih apsolutno bitnih povreda parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava (čl. 467. st. 1. ZPP).

Presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti može se tako pobijati zbog sljedećih apsolutno bitnih povreda parničnog postupka:

(1) ako je u donošenju presude sudjelovao sudac koji se po zakonu mora izuzeti⁵⁷, odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet, ili ako je u donošenju presude sudjelovala osoba koja nema svojstvo suca;

(2) ako je odlučeno o zahtjevu u sporu koji ne ide u sudsku nadležnost;

(3) ako je protivno odredbama Zakona sud utemeljio svoju odluku na nedopuštenim raspolaganjima stranaka,⁵⁸

(4) ako je protivno odredbama Zakona sud donio presudu na temelju priznanja, presudu na temelju odricanja, presudu zbog ogluhe, presudu zbog izostanka ili presudu bez održavanja rasprave;

(5) ako stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave, nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom;

(6) ako je u postupku kao tužitelj sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

(7) ako je odlučeno o zahtjevu o kojem već teče parnica, ili o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno, ili o kojemu je već zaključena sudska nagodba ili nagodba po posebnim propisima koja ima svojstvo sudske nagodbe;

(8) ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi;

(9) ako presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a osobito ako je nerazumljiva, ako proturječi sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopće

⁵⁶ Uzelac, A., Ustavno pravo na žalbu u građanskim stvarima: jamstvo ispravnog pravosuđenja ili relikv prošlosti?, u: Uzelac, A.; Garašić, J.; Maganić, A. (ur.), Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku. Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe. *Liber amicorum* Mihajlo Dika, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013., str. 226.

⁵⁷ „Sudac ne može obavljati sudačku dužnost: (1) ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika ili ako je u istom predmetu saslušan kao svjedok ili vještak; (2) ako stalno ili privremeno radi u pravnoj osobi koja je stranka u postupku; (3) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili mu je bračni drug, izvanbračni drug ili srodnik po tazbini drugog stupnja, bez obzira na to je li brak prestao ili nije; (4) ako je skrbnik, usvojitelj stranke, njezina zakonskog zastupnika ili punomoćnika; (5) ako je u istom predmetu sudjelovao u postupku pred nižim sudom ili pred drugim tijelom; (6) ako je u stečajnom postupku u povodu kojega je došlo do spora sudjelovao kao stečajni sudac ili član stečajnog vijeća.“ (čl. 71. st. 1. t. 1. - 6. ZPP).

⁵⁸ „Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala.“ (čl. 3. st. 3. ZPP).

razloga, ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, ili su ti razlozi nejasni ili proturječni, ili ako o odlučnim činjenicama postoji proturječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika (čl. 467. st. 1. ZPP).

Razlika u odnosu na redovni postupak, ogleda se i u propisanom kraćem roku unutar kojeg se može podnijeti žalba protiv prvostupanjske odluke, koji u postupcima u sporovima male vrijednosti iznosi 8 dana (čl. 467. st. 2. ZPP). Rok za žalbu računa se od dana objave sudske odluke (presude odnosno rješenja), a ukoliko je ona dostavljena stranci, tada se rok računa od dana dostave (čl. 467. st. 4. ZPP).

Kako se u ovim postupcima žalba ne može izjavljivati zbog nepravilno utvrđenog činjeničnog stanja, posljedično je propisana neprimjena odredbe prema kojoj drugostupanjski sud prilikom odlučivanja o žalbi može rješenjem ukinuti presudu prvostupanjskog suda i vratiti predmet na ponovno suđenje ako smatra da radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja treba održati novu glavnu raspravu pred prvostupanjskim sudom (čl. 467. st. 2. ZPP).⁵⁹

O žalbi protiv presude u sporovima male vrijednosti odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskoga suda (čl. 467. st. 6. ZPP).

U odnosu na žalbu protiv rješenja, u postupku u sporovima male vrijednosti dopuštena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se završava postupak (čl. 462. st. 1. ZPP).

3.5.3. Revizija

Novelom ZPP-a iz 2008. po prvi je puta uvedena mogućnost izjavljivanja revizije protiv odluke drugostupanjskog suda u postupcima u sporovima male vrijednosti. Prema uređenju nakon Novele ZPP-a iz 2008., bila je dopuštena samo tzv. izvanredna revizija protiv drugostupanjske presude ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njihovoj primjeni (prij. čl. 467. st. 7. ZPP). Na taj način se po prvi puta otvorila procesna mogućnost da Vrhovni sud Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VSRH) u sporovima male vrijednosti zauzme svoje stajalište, što dotad u praksi nije bilo moguće pa su različiti sudovi takve predmete različito rješavali.⁶⁰

Ubrzo zatim, institut revizije doživio je značajne izmjene Novelom ZPP-a iz 2011.,⁶¹ a promjene su zahvatile i odredbe u sporovima male vrijednosti tako što je ograničena mogućnost izjavljivanja revizije u njima. Novinu u ovim postupcima predstavlja uređenje koje nije mijenjano niti Novelom ZPP-a 2013. prema kojem se izvanredna revizija dopušta samo ako je drugostupanjski sud u izreci svoje presude odredio da je revizija protiv odluke dopuštena, a drugostupanjski sud može tako odlučiti ako ocijeni da odluka o sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (čl. 467.a st. 1. i 2. ZPP). Pritom drugostupanjski sud u obrazloženju presude kojom dopušta izvanrednu reviziju treba naznačiti zbog kojeg pravnog pitanja ju dopušta i izložiti razloge zbog kojih smatra da je pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih (čl. 471.a st. 2. ZPP). S obzirom da nema nikakvog ograničenja, trebalo bi uzeti da bi revizijski sud bio ovlašten odbaciti reviziju koju je dopustio drugostupanjski sud ako bi ocijenio da odluka o sporu ne ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja

⁵⁹ Čl. 370. st. 2. ZPP-a.

⁶⁰ Obrazloženje Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008., <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=12039> (7. travanj 2015.).

⁶¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2011. (NN br. 57/11.; u daljnjem tekstu: Novela ZPP-a iz 2011.).

važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, a svakako bi bio ovlašten odbaciti reviziju koja bi bila izjavljena zbog pitanja zbog kojeg ne bi bila odobrena.⁶²

Tzv. izvanredna revizija po dopuštenju drugostupanjskog suda postojala je u redovnom postupku, međutim, napuštena je Novelom ZPP-a iz 2008. Kao jedan od povoda za napuštanje takvog rješenja bila je i odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: USRH)⁶³ prema kojoj je, među ostalim, USRH ocijenio kako ovakvim uređenjem po kojem revizija ovisi isključivo o odluci drugostupanjskog suda i da pritom VSRH nema na nju nikakvog utjecaja, onemogućava VSRH da kao najviši sud u zemlji ostvaruje jedan od temeljnih zadataka definiranih Ustavom, a to je osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih građana Republike Hrvatske.⁶⁴ Ovakvim uređenjem bilo je onemogućeno ujednačavanje sudske prakse, zbog različitih odluka županijskih sudova u istim pravnim pitanjima te kao takva nije egzistirala u praksi u dovoljnoj mjeri.⁶⁵

U provedenom istraživanju ispitano je koliko često se suci prvostupanjskih sudova susreću sa podnesenim tzv. izvanrednim revizijama u sporovima male vrijednosti za koje je drugostupanjski sud u izreci svoje presude odredio da je revizija dopuštena.⁶⁶ Provodeći ispitivanje među sucima koji sude u sporovima male vrijednosti, doznajemo da se 76.47% sudaca općinskih sudova i 26.67% sudaca trgovačkih sudova uopće nije, dok se 23.53% sudaca općinskih sudova te 73.33% sudaca trgovačkih sudova rijetko susrelo s tzv. izvanrednim revizijama po dopuštenju drugostupanjskog suda u svojoj praksi.

U slučaju tzv. izvanredne revizije po dopuštenju suda, odgovornost je na sucima drugostupanjskih sudova da prepoznaju u kojem je predmetu potrebno dopustiti izvanrednu reviziju i pritom u obrazloženju presude valjano i detaljno obrazložiti razloge za reviziju. Ako sudac drugostupanjskog suda propusti ocijeniti da odluka o sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, tada strankama u svrhu ostvarenja pravne zaštite kao jedino pravno sredstvo preostaje ustavna tužba.

Analizom razloga zbog kojih je tzv. izvanredna revizija po dopuštenju suda napuštena u redovnom postupku i okolnost da se u praksi rijetko pojavljuje, postavlja se pitanje zašto je zakonodavac odlučio ograničiti mogućnost podnošenja revizije u sporovima male vrijednosti? Ovo pitanje je posebno važno jer ovi postupci, unatoč tome što se u njima radi o maloj vrijednosti spora, čine velik broj predmeta pred sudovima (vidi *infra ad*: 5.). Zasiurno bi kao jedan od mogućih razloga za ovakvu odluku zakonodavca bila i činjenica da se na taj način htjelo rasteretiti revizijski sud. S druge strane je potrebno istaknuti važnost ustavnog načela jednakosti i ravnopravnosti svih građana pred zakonom koji bi ipak trebao biti zajamčen svim strankama, bez obzira na vrijednost spora.

⁶² Dika, M., Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011., u: Slovinić, J. (ur.), Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011., Zagreb, 2011., str. 50.

⁶³ Odluka Ustavnog suda RH br. U-I/1569/2004, od 20. prosinca 2006. (NN br. 2 od 04. siječnja 2007.).

⁶⁴ Gović, I., Revizija u svjetlu posljednjih izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku (ZPP/03) i na njima utemeljenoj sudskoj praksi, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 29 No. 2, Rijeka, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, prosinac 2008., str. 1121.

⁶⁵ Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s konačnim prijedlogom Zakona, Ministarstvo pravosuđa, Zagreb, lipanj 2008., dostupno na: <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=12038> (10. travanj 2015.).

⁶⁶ Iz Upitnika: "23. Drugostupanjski sud u izreci svoje presude dopušta tzv. izvanrednu reviziju: 1) Uopće ne; 2) Rijetko; 3) Često; 4) Uvijek."

3.5.4. Prijedlog za ponavljanje postupka

Ponavljjanje postupka u sporovima male vrijednosti propisano je općim pravilima ZPP-a u kojima su određene pretpostavke za podnošenje ovog pravnog lijeka, obzirom da u Glavi trideset ZPP-a o postupku u sporovima male vrijednosti nema odredaba koje bi određivale drugačije (*arg. ex. čl. 457 ZPP*).

U slučaju prijedloga za ponavljanje pravomoćno završenog postupka u sporovima male vrijednosti, sporna je dopustivost podnošenja tog pravnog lijeka iz razloga ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost upotrijebiti nove dokaze na temelju kojih bi za nju mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice i dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku (razlog iz čl. 421. st. 1. t. 10. ZPP-a). Prema općem pravilu, sud može dopustiti ponavljanje postupka u tom slučaju samo ako stranka nove činjenice i dokaze nije mogla iznijeti prije nego što je prijašnji postupak završen pravomoćnom sudskom odlukom (čl. 422. st. 2. ZPP). Okolnost da se odluka u sporovima male vrijednosti ne može pobijati zbog pogrešnog ili nepotpunog činjeničnog stanja te da je trenutak do kojeg stranke u postupku u sporovima male vrijednosti mogu iznositi novote drugačiji nego u redovnom postupku, posljedično se postavlja pitanje da li je takav prijedlog u postupku u sporovima male vrijednosti dopušten te ako jest, do kojeg trenutka činjenice moraju nastati kako bi sud dopustio ponavljanje postupka.

U sklopu provedenog istraživanja, ispitan je stav sudaca prvostupanijskih sudova o dopustivosti podnošenja prijedloga za ponavljanje postupka u sporovima male vrijednosti zbog novih činjenica i dokaza.⁶⁷ Rezultati pokazuju da 62.5% sudaca općinskih sudova, a 46.15% sudaca trgovačkih sudova smatra da prijedlog za ponavljanje postupka u ovim sporovima zbog novih činjenica i dokaza nije dopušten.

Analizirajući odgovore sudaca o pitanju dopustivosti prijedloga za ponavljanje postupka u sporovima male vrijednosti zbog novih činjenica i dokaza, u prilog opredjeljenju protiv dopustivosti ovakvog prijedloga u ovim sporovima ističe se opasnost da bi stranke takvu mogućnost u tom slučaju mogle zloupotrijebiti. Naime, stranke ne mogu redovnim pravnim lijekom, odnosno žalbom, pobijati presudu zbog novih činjenica i dokaza budući da odredbe o postupku u sporovima male vrijednosti izričito propisuju žalbene razloge, a među njima nije navedena mogućnost da se presuda ispituje zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Na suprotno stajalište nailazi se u pravnoj teoriji, gdje autori ističu kako se postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može na prijedlog stranke ponoviti i ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost upotrijebiti nove dokaze na temelju kojih je za nju mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice i dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku.⁶⁸ Pri tome ističu važnost trenutka do kojeg činjenice u postupku moraju nastati kako bi bilo dopušteno njihovo iznošenje u prijedlogu za ponavljanje postupka.⁶⁹

Ako bi se prijedlog za ponavljanje postupka dopustio u sporovima male vrijednosti zbog novih činjenica i dokaza, sporno pitanje tada postaje do kojeg trenutka nove činjenice moraju nastati kako bi sud udovoljio ovom prijedlogu, a sve to uzimajući u obzir da je

⁶⁷ Iz Uputnika: "24. Je li dopušteno ponavljanje pravomoćno završenog postupka u sporovima male vrijednosti ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku? a) Da; b) Ne."

⁶⁸ Takvo stajalište je zauzeto u : Dika, *op. cit.* (bilj. 6), str. 26; Šago, D., Postupak u sporovima male vrijednosti u parničnom zakonodavstvu, Pravo u gospodarstvu, br. 4/2012., Zagreb, Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, str. 1155.

⁶⁹ Dika, *op. cit.* (bilj. 6), str. 26.; Jakovina, *op. cit.* (bilj. 12), str. 262.; Šago, *op. cit.* (bilj. 64), str. 1155.

u ovom postupku trenutak do kojeg stranke mogu iznositi nove činjenice Novelom ZPP-a iz 2013. određen trenutkom podnošenja tužbe, odnosno odgovora na tužbu (čl. 461.a st. 2. ZPP). Na pripremnom ročištu stranke mogu iznositi samo one činjenice i predlagati dokaze koje bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti u tužbi, odnosno u odgovoru na tužbu (čl. 461.a st. 3. ZPP). S obzirom na navedeno uređenje i uzimajući u obzir trenutak na koji se odnosi prekluzija glede iznošenja novota, dvojbeno je može li se podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka zbog činjenica koje su nastale do trenutka podnošenja odgovora na tužbu ili do trenutka zaključenja prethodnog postupka.

Smatramo opravdanim prihvatiti stajalište u prilog dopustivosti prijedloga za ponavljanje postupka u sporovima male vrijednosti zbog novih činjenica i dokaza unatoč tome što stranke ne mogu podnijeti žalbu zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Mogućnost zlouporabe otklanja odredba ZPP-a prema kojoj se prijedlog za ponavljanje postupka iz navedenog razloga može dopustiti samo ako stranka bez svoje krivnje nije mogla nove činjenice i dokaze iznijeti prije nego što je prijašnji postupak završen pravomoćnom sudskom odlukom (čl. 422. st. 2. ZPP). Osim toga, ograničen je i krug novih činjenica zbog kojih bi sud mogao dopustiti prijedlog za ponavljanje postupka. U postupku u sporovima male vrijednosti sud bi mogao dopustiti prijedlog za ponavljanje postupka samo zbog novih činjenica koje je stranka mogla iznijeti do trenutka zaključenja prethodnog postupka, ali to nije učinila bez svoje krivnje. S obzirom na navedeno, sud ne bi smio uvažiti prijedlog za ponavljanje postupka zbog novih činjenica i dokaza kojima se one utvrđuju ako one nisu mogle biti iznesene do tog trenutka u prvostupanjskom postupku budući da nisu niti objektivno postojale ili su postojale, ali postoji krivnja stranke za njihovo neiznošenje.

Uzimajući u obzir oprečna stajališta koja postoje u pravnoj teoriji i praksi glede dopustivosti podnošenja ovog izvanrednog pravnog lijeka u sporovima male vrijednosti zbog novih činjenica i dokaza, nameće se potreba za uređenjem ovog pitanja unošenjem zakonske odredbe kojom bi se jasno i na nedvojbeni način to propisalo.

3.6. Ovršnost sudske odluke u sporovima male vrijednosti

Sudska odluka postaje ovršna protekom roka za dobrovoljno izvršenje. Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje kakve činidbe, sud će odrediti i rok u kojemu je tu činidbu dužna izvršiti (čl. 328. st. 1. ZPP). U postupku u sporovima male vrijednosti taj rok iznosi 8 dana (čl. 476. st. 5. u vezi s čl. 382. st. 2. ZPP). U redovnom postupku je rok za izvršenje činidbe 15 dana, ali sud za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju može odrediti i dulji rok.

Ako stranka kojoj je naloženo izvršenje činidbe nju ne ispuni u određenom roku, suprotna strana može zahtijevati od suda da se odluka izvrši prisilnim putem (ovrhom). Žalba je u pravilu suspenzivan pravni lijek što znači da podnošenje žalbe odgađa ovrhu.⁷⁰

Kako bi se povećala efikasnost u postupcima u sporovima male vrijednosti, kao jedno od rješenja koje se razmatra jest unošenje zakonske odredbe prema kojoj žalba na prvostupanjsku presudu ne bi odgađala ovrhu. Ovršni zakon⁷¹ u čl. 26. o ovršnosti prvostupanjskih odluka, sadrži odredbu prema kojoj žalba protiv odluke ne odgađa ovrhu kod prvostupanjske odluke kojom se fizičkoj osobi koja ne obavlja registriranu djelatnost nalaže isplata tražbine čija glavnica ne prelazi 5.000,00 kn, odnosno kojom se fizičkoj osobi koja obavlja registriranu djelatnost u pravnoj stvari u vezi s tom djelatnošću ili pravnoj osobi nalaže isplata tražbine čija glavnica ne prelazi 10.000,00 kn.⁷² Iz citiranog zakonskog

⁷⁰ Dika, M., Građansko parnično pravo – Pravni lijekovi, X. knjiga, Zagreb, Narodne novine, ožujak 2010., str. 110.

⁷¹ Ovršni zakon (NN br. 112/12., 25/13., 93/14.).

⁷² Takva odredba je do Novele ZPP-a iz 2013. bila sadržana u ZPP-u, ali je nakon izmjena brisana.

rješenja, vidljivo je kako u njezinu primjenu zbog vrijednosne granice ne ulaze svi sporovi koji prema ZPP-u potpadaju pod određenje sporova male vrijednosti.

Zakonsko uređenje prema kojem žalba ima nesuspenzivan karakter nalazimo i u dijelu ZPP-a koji se odnosi na europski postupak u sporovima male vrijednosti. Prema čl. 507.t ZPP-a žalba protiv presude donesene u Republici Hrvatskoj u europskom postupku u sporovima male vrijednosti ne odgađa ovrhu.

U okviru provedenog istraživanja ispitani su stav sudaca o unošenju zakonske odredbe prema kojoj bi žalba na odluku u svim sporovima male vrijednosti odgađala ovrhu.⁷³ Prema obrađenim rezultatima, vidljivo je da je 83.33% sudaca općinskih i 71.43% sudaca trgovačkih sudova imalo negativan stav prema mogućnosti propisivanja da žalba na prvostupanjsku presudu donesenu u postupku u sporovima male vrijednosti ne odgađa ovrhu.

Odredbom o nesuspenzivnom karakteru žalbe postiže se ubrzanje postupka naplate potraživanja, a ujedno se odvraćaju stranke od bespotrebnog izjavljivanja žalbe, ponajprije one stranke koje žalbu izjavljuju isključivo u cilju odugovlačenja postupka. U prilog odredbe prema kojoj žalba na odluku ne odgađa ovrhu, potrebno je istaknuti zaštitu prava tužitelja jer se podnošenjem žalbe ukupno trajanje postupka do donošenja pravomoćne presude produljuje, osobito kada se uzme u obzir i trajanje postupka do donošenja odluke drugostupanjskog suda. S druge strane, odredbom o nesuspenzivnom karakteru žalbe tuženika se dovodi u nejednak položaj pred sudom u sporovima male vrijednosti. Ako bi odluka prvostupanjskog suda bila preinačena ili ukinuta od strane drugostupanjskog suda povodom žalbe, tada bi se pojavio problem protuovrhe i stjecanja bez osnove što bi vodilo u još jedan novi sudski postupak.

Razmatrajući unošenje odredbe prema kojoj bi žalba na odluku u svim sporovima male vrijednosti odgađala ovrhu, bez obzira na vrijednosnu granicu, vidljiva je i sama kompleksnost takvog rješenja budući da se radi o sukobu načela efikasnosti i učinkovitosti ovakvih postupaka i Ustavom zajamčenog načela jednakosti svih građana pred zakonom. Smatramo da bi unošenje ove odredbe u svim sporovima male vrijednosti bilo prihvatljivo pod uvjetima postavljanja zakonskih ograničenja ukoliko ista s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja ne bi bila svrsishodna.

4. Europski postupak u sporovima male vrijednosti

4.1. Uvodne napomene

Europski postupak za sporove male vrijednosti uveden je Uredbom br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti (u daljnjem tekstu: Uredba).⁷⁴ Ovom Uredbom, europski je zakonodavac po prvi puta predložio izvorni europski model propisa kojim je uređen parnični postupak koji zajedno s Uredbom br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca kojom je uveden postupak europskog platnog naloga,⁷⁵ predstavlja jednu od najznačajnijih aktivnosti Europske unije u području parničnog postupka.⁷⁶

Uredba je donesena kako bi se pojednostavilo i ubrzalo suđenje te smanjili troškovi u sporovima male vrijednosti s prekograničnim elementom te kao takav, ovaj postupak,

⁷³ Iz upitnika: "20. Smatrate li da je potrebno ZPP-om propisati da žalba na prvostupanjsku presudu donesenu u postupku u sporovima male vrijednosti ne odgađa ovrhu? a) Da; b) Ne."

⁷⁴ Službeni list EU, L 199, 31. srpnja 2007., str. 1.

⁷⁵ Službeni list EU, L 399, 30. prosinca 2006., str. 1.

⁷⁶ M. Mellone, Legal Interoperability: The Case of European Payment Order and of European Small Claims Procedure, Research Conference – Bologna, 15-16. lipnja 2012., str. 1; dostupno na: http://www.irsig.cnr.it/BIEPCO/documents/case_studies/EuropeanSmallClaim_Mellone.pdf (2. travanj 2015.).

predstavlja alternativno sredstvo u pružanju pravne zaštite drugim postupcima koji postoje na temelju zakona država članica.⁷⁷ Jedan od poticaja za uređenje postupka u sporovima male vrijednosti na razini Europske unije bio je i suzbijanje narušavanja tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu do kojeg je dolazilo zbog poremećaja u pogledu funkcioniranja procesnih sredstava koja su dana vjerovnicima različitih zemalja država članica.⁷⁸ U tu je svrhu namjera europskog zakonodavca bila kroz pojednostavljeni pristup pravosuđu i unaprjeđenje uzajamnog priznanja presuda, osigurati jednake uvjete za vjerovnike i dužnike u cijeloj Europskoj uniji.

Ova Uredba je posebno zanimljiva i zbog toga što europski postupak u sporovima male vrijednosti predstavlja prvi kontradiktorni, izvorni europski parnični postupak.⁷⁹

Uredba je obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama, izuzev Danske, od 1. siječnja 2009. godine. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine, hrvatski je zakonodavac unio odredbe koje se odnose na europski postupak u sporovima male vrijednosti, a kojima se osiguravaju uvjeti za neposrednu primjenu Uredbe.⁸⁰

4.2. Općenito o postupku

Europski postupak za sporove male vrijednosti u načelu je pisani postupak koji se primjenjuje u prekograničnim trgovačkim i građanskim predmetima u kojima vrijednost spora ne prelazi 2.000,00 eura (čl. 2. st. 1. u svezi s čl. 5. Uredbe). U postupku se koriste propisani standardizirani obrasci, a usmena rasprava predviđena je u iznimnim slučajevima koja se, ako sud ima na raspolaganju potrebna tehnička sredstva, može održati posredstvom komunikacijskih tehnologija (čl. 5. st. 1. u svezi s čl. 8. Uredbe). Što se tiče zastupanja stranaka, isključena je obvezatnost zastupanja po odvjetniku ili drugom profesionalnom pravnom punomoćniku (čl. 10. Uredbe). Prilikom odlučivanja o izvođenju dokaza sud je dužan koristiti najjednostavniju i najmanje tegetnu metodu pa tako može dopustiti izvođenje dokaza pisanim izjavama svjedoka, vještaka ili stranaka (čl. 9. Uredbe). Presuda donesena u drugoj državi članici priznaje se i ovršuje u drugoj državi članici bez potrebe za potvrdom ovršnosti (čl. 20. st. 1. Uredbe). Na taj način se u ovom postupku otklanja potreba za provođenjem međupostupaka za priznavanje i ovrhu sudske odluke u drugoj državi članici.⁸¹

U pogledu mjerodavnog postupovnog prava, za slučajeve u kojima Uredbom nije drugačije određeno, primjenjuje se kao mjerodavno postupovno pravo države članice u kojoj se postupak vodi (čl. 19. Uredbe).

Postupci na koje bi se primjenjivala Uredba su primjerice: kupoprodajni ugovori (kupnja od strane potrošača u stranim zemljama, kupnja od strane potrošača i poduzetnika putem interneta); ugovori o najmu (najam automobila i nekretnine tijekom turističkog boravka u drugoj državi); ugovori o prijevozu (ugovoren s prijevoznikom iz druge države); ugovori o smještaju (sklopljen sa hotelom u drugoj državi); ugovori o turističkom putovanju; ugovor o pružanju određenih usluga; odštetni zahtjevi (prometne nezgode).⁸²

⁷⁷ Točka 8. uvodne riječi Uredbe br. 861/2007.

⁷⁸ Točka 7. uvodne riječi Uredbe br. 861/2007.

⁷⁹ Babić, D.; Čulinović-Herc, E.; Čapeta, T.; Eichel, F.; Garašić, J.; Goranić, I.; Grković, N.; Hau, W.; Kengyel, M.; Kunštek, E.; Lazić, V.; Martiny, D.; Meller – Hannich, C.; Rijavec, V.; Stürner, M.; Župan, M., *Europsko građansko procesno pravo – izabrane teme*, Zagreb, Narodne novine, 2013., str. 213.

⁸⁰ Nacrt prijedloga Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s konačnim prijedlogom Zakona, Ministarstvo pravosuđa, Zagreb, lipanj 2008., izvor: <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=12038> (10. travanj 2015.).

⁸¹ Kramer, X. E., *The European Small Claims Procedure: Striking the Balance between Simplicity and Fairness in European Litigation*, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, Vol. 2, 2008., str. 5.

⁸² Izvor: Deloitte, *Assessment of the socio-economic impacts of the policy options for the future of the European Small Claims Regulation*, srpanj 2013. (u daljnjem tekstu: Deloitte studija); dostupno na: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm (4. travanj 2015.).

4.3. Primjena Uredbe

U prekograničnim sporovima, stranke se zbog same njihove prirode nerijetko suočavaju sa znatnim teškoćama u ostvarenju pravne zaštite. Udaljenost nadležnog suda, nepoznavanje procedure, troškovi postupka koji mogu prijeći i samu vrijednost spredmeta spora, samo su neki od problema s kojima se stranke tom prilikom susreću, a što posljedično utječe i na spremnost i odluku za pokretanje takve parnice. U cilju otklanjanja mogućih prepreka i nedostataka, europski zakonodavac nastoji Uredbom unaprijediti učinkovitost takvog postupka u sporovima male vrijednosti, a ponajprije približiti takav postupak potrošačima te malim i srednjim poduzećima.

Europska Komisija je 19. studenog 2013. godine podnijela Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru detaljno izvješće o primjeni Uredbe, a posebice primjene ograničenja koje se odnosi na visinu vrijednosti predmeta spora, postupajući tako prema propisanoj dužnosti u skladu s čl. 28. Uredbe.⁸³ Izvješće se temelji na vanjskoj studiji, javnoj raspravi na internetu, odgovorima na upitnik upućen državama članicama, raspravama u Europskoj pravosudnoj mreži u građanskim i trgovačkim stvarima u 2011. i 2013. godini i podacima dobivenim od potrošača i šire javnosti.⁸⁴

Uvidjevši značaj europskog postupka za sporove male vrijednosti, posebice u vidu prekogranične zaštite pravnih interesa potrošača, pristupilo se reviziji Uredbe te je Europska komisija objavila 19. studenog 2013. godine Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti.

Prijedlog⁸⁵ izmjena Uredbe odnosi se na: proširenje primjene Uredbe kroz povećanje vrijednosne granice do 10.000,00 eura te proširenje definicije prekograničnog predmeta; poticanje boljeg korištenja elektroničnih sredstava komunikacije u postupku; nametanje obveze sudovima da koriste videokonferenciju i drugih sredstava komunikacije prilikom održavanja usmenih rasprava i izvođenja dokaza; ograničenje iznosa sudskih pristojbi kroz određivanje najvećeg iznosa u sudskom postupku; propisivanje obveze državama članicama da uspostave načine plaćanja sudskih pristojbi na daljinu; ograničenje zahtjeva za prevođenje obrasca koji sadržava Potvrdu o izvršenju, samo na sadržaj presude; namećanje obveze državama članicama obveze informiranja o sudskim pristojbama, načinima plaćanja sudskih pristojbi i dostupnosti pomoći za ispunjavanje obrazaca.

Na osnovu izvješća Komisije o primjeni Uredbe, razvidno je kako je njezina primjena u Europskoj uniji izrazito niska.⁸⁶ Jedan od ključnih problema predstavlja informiranost potrošača i drugih potencijalnih stranaka u postupku o postupanju u skladu s Uredbom i njezinoj primjeni te netransparentnost podataka o pružanju pravne pomoći u istima te je u tu svrhu kao jedan od ciljeva budućeg djelovanja usmjeren upravo prema približavanju ovog postupka građanima. Niska spoznaja o regulaciji tih postupaka ne postoji samo na

⁸³ „Do 1. siječnja 2014. Komisija je dužna podnijeti Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru detaljno izvješće o pregledu djelovanja europskog postupka za sporove male vrijednosti, uključujući ograničenje vrijednosti zahtjeva iz članka 2. stavka 1.“ (čl. 28. Uredbe).

⁸⁴ Izvješće dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2013:0795:FIN> (11. travanj 2015).

⁸⁵ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EZ) br. 861/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti i Uredbe (EZ) br. 1895/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju europskog postupka za platni nalog; http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com%282013%290794_/com_com%282013%290794_hr.pdf (3. travanj 2015.)

⁸⁶ Prema podacima dostupnima u Deloitte studiji prosječan ukupan broj podnesenih zahtjeva za pokretanjem europskog postupka tijekom 2012. godine na razini Europske unije iznosi 3.500. dostupno na: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm (4. travanj 2015.)

strani stranaka, već i sudova. Stoga, jedna od smjernica budućeg djelovanja predstavlja upravo informiranje šire javnosti o postupku i prednostima istoga.

Neposredna primjena Uredbe u Republici Hrvatskoj uslijedila je pristupom u punopravno članstvo Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine. Uzimajući u obzir svu problematiku primjene i zastupljenosti europskog postupka u sporovima male vrijednosti na razini Europske unije, ispitana je informiranost sudaca trgovačkih i općinskih sudova o postupanju u skladu s Uredbom,⁸⁷ kao i susretanje u praksi s njezinom primjenom.⁸⁸

Istraživanje je pokazalo da su suci trgovačkih sudova u većoj mjeri upoznati s postupanjem u skladu s Uredbom u odnosu na suce općinskih sudova. Iz rezultata provedenog istraživanja vidljivo je da je 52.84% sudaca s općinskih sudova i 80% sudaca s trgovačkih sudova upoznato s postupanjem u skladu s Uredbom.

Prema obrađenim rezultatima, suci koji su sudjelovali u ispitivanju nisu se u praksi susreli s europskim postupkom u sporovima male vrijednosti.

Nastojanja Europske unije usmjerena su prema tome da postupak dodatno učini jednostavnijim i dostupnijim građanima, posebice ciljanoj skupini koju predstavljaju potrošači te mala i srednja poduzeća, stoga je za očekivati da će i kod nas u skorijoj budućnosti doći do pokretanja istih u većoj mjeri.

Prilikom istraživanja o primjeni Uredbe u Republici Hrvatskoj nije se uspjelo doći do podatka o broju takvih postupaka pred domaćim sudovima kao i o podatku da li je takvih uopće i bilo. Kako nigdje na internetskim stranicama nadležnih tijela nema informacija o mogućnostima pokretanja takvih postupaka niti su obrasci za njegovo pokretanje dostupni, dovodi se u pitanje jednakost građana Europske unije, a isto tako možemo zaključiti kako primjena Uredbe nije u potpunosti zaživjela. Podaci o primjeni i pokretanju nisu učinjeni transparentnima te postaje upitna i dostupnost ovakve pravne zaštite hrvatskim državljanima, posebice u mjeri informiranja i pružanja praktične pomoći, a jednako tako dovodi se u pitanje i mogućnost da strani državljanin pokrene postupak pred domaćim sudovima. Zaključno, potrebno je podići razinu svijesti ne samo građana i poduzetnika koji se pojavljuju u ulozi stranaka, već i sudova i nadležnih tijela o postupanju u skladu s Uredbom i prednostima takvih postupaka.

5. Učinkovitost postupanja

Često se govori o neučinkovitosti postupanja i neažurnosti te usporenog rada sudova, i to ne samo u postupcima u sporovima male vrijednosti, što krajnje rezultira gubitkom povjerenja u sudačku dužnost. Nastojanjem da se postupak u sporovima male vrijednosti pojednostavi i ubrza dovodi do veće odgovornosti u postupanju sudaca, a o čemu je već bilo riječi u prethodnim dionicama rada.

Ministarstvo pravosuđa propisalo je Okvirna mjerila za rad sudaca temeljem odredbe članka 72. ZS-a i prijedloga Opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 12. lipnja i 19. prosinca 2012. godine, a koja se primjenjuju od 1. siječnja 2013. godine.⁸⁹ U čl. 1. propisuju se okvirna mjerila za rad sudaca u općinskim, upravnim, trgovačkim, županijskim, Visokom Trgovačkom sudu Republike Hrvatske i Visokom Upravnom sudu Republike

⁸⁷ Iz Upitnika: "26. Je li Vam poznato postupanje u skladu s Uredbom br. 861/2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti? a) Da; b) Ne."

⁸⁸ Iz Upitnika: "27. Jeste li se u praksi susreli sa zahtjevom stranke za pokretanjem europskog postupka u sporovima male vrijednosti? a) Da; b) Ne."

⁸⁹ Okvirna mjerila za rad sudaca: Klasa: 710-01/11-01/158, Urbroj: 514-03-02-01-01/1-12-17 od 28. prosinca 2012. godine.

Hrvatske, pri čemu se polazi od zakonitog, pravilnog i pravodobnog rješavanja predmeta, u okviru redovitog radnog vremena, u tijeku jedne kalendarske godine.

Za općinske i trgovačke sudove propisano je da sudac mora riješiti 400 predmeta koji se odnose na sporove male vrijednosti u tijeku jedne kalendarske godine, a čl. 13. Okvirnih mjerila za rad sudaca propisano je da se ispunjavanje sudačke dužnosti obračunava na osnovu 220 radnih dana godišnje. U istom članku stavku 2. navedeni su slučajevi u kojima se ispunjavanje sudačke dužnosti umanjuje za dane u kojima sudac nije obavljao sudačke poslove kojima je redovito zadužen, a ti slučajevi su: bolovanje, plaćeni dopust, nadzor nižih sudova, sudjelovanje u raspravama pred velikim kaznenim vijećima i iz drugih opravdanih razloga.

Postavlja se pitanje, iako se radi o postupcima u sporovima male vrijednosti koji se teoretski smatraju manje vrijednim sporovima i za koje se pretpostavlja da su manje složeni, mogu li suci kroz 220 radnih dana godišnje provesti sve potrebne parnične radnje u 400 postupaka u sporovima male vrijednosti i donijeti presudu? To bi značilo da bi sudac morao, ne računajući povećanje ili umanjene sudačke dužnosti propisane čl. 5. do čl. 13. Okvirnih mjerila za rad sudaca, riješiti dva predmeta dnevno.

Predsjednik suda radi godišnje izvješće o ispunjavanju sudačke dužnosti sukladno čl. 5. st. 6. Sudskog poslovnika.⁹⁰ Njegov rad nadzire predsjednik neposredno višeg suda (čl. 8. st. 2. Sudskog poslovnika). O stegovnoj odgovornosti sudaca odlučuje Državno sudbeno vijeće na zahtjev ovlaštenog podnositelja. Jedno od stegovnih djela za koja sudac odgovara, a propisano je Zakonom o Državnom sudbenom vijeću⁹¹ je neuredno obnašanje sudačke dužnosti (čl. 62. st. 2. ZDSV). Stegovni postupak za neuredno obnašanje sudačke dužnosti pokrenut će se osobito ako je bez opravdanog razloga broj odluka koje je sudac donio u jednogodišnjem razdoblju bitno ispod broja odluka utvrđenih Okvirnim mjerilima za rad sudaca (čl. 62. st. 3. ZDSV). Smatramo da bi predviđeni oblik nadzora nad ispunjavanjem sudačke dužnosti trebao uzeti u obzir sve okolnosti pojedinih postupaka, a osobito parnične radnje koje se provode i trajanje postupaka. Izvršna vlast trebala bi imati više sluha te o ovom pitanju provesti raspravu sa sucima te saslušati njihove prijedloge u cilju postizanja kompromisnog rješenja.

U praksi se pokazalo da postupci u sporovima male vrijednosti, nerijetko znaju dugo trajati, unatoč namjeri zakonodavca da se postupak ubrza. Smatramo da bi zakonodavac trebao postići ravnotežu između težnje za ubrzanjem postupka, s jedne strane te uvažiti stajališta praktičara (sudaca) i njihove argumente o nemogućnosti primjene pojedinih odredaba ZPP-a u postupcima u sporovima male vrijednosti, s druge strane. Jedan od glavnih razloga koji se u praksi pojavljuje, a zbog kojeg suci nisu u mogućnosti primijeniti pojedine odredbe, proizlazi upravo iz činjenice njihovog nejasnog i nepreciznog određivanja samim ZPP-om. To je osobito došlo do izražaja nakon stupanja na snagu Novele ZPP-a iz 2013., kojom su izbrisane u većoj mjeri odredbe koje su uređivale prethodni postupak u sporovima male vrijednosti što je dovelo do brojnih pitanja kako u teoriji, tako i u praksi, o tijeku postupka. Suci se trenutno nalaze u nezavidnom položaju pokušavajući na najbolji način pronaći ravnotežu između primjene odredaba ZPP-a i omogućivanja strankama da zaštite svoja prava.

Kroz 2013. godinu na Trgovačkom sudu u Zagrebu, od ukupno 9 694 riješenih predmeta koji se odnose na sporove male vrijednosti, u parničnom odjelu kroz Okvirna mjerila prosjek rješavanja suda u sporovima male vrijednosti iznosio je 48.56%, a u 2014. godini, od ukupno 8 427 riješenih predmeta koji se odnose na sporove male vrijednosti prosjek je

⁹⁰ Sudski poslovnik (NN br. 37/14., 49/14., 08/15., 35/15.).

⁹¹ Zakon o Državnom sudbenom vijeću (NN br. 116/10., 57/11., 130/11., 13/13., 28/13.; u daljnjem tekstu: ZDSV).

iznosio 49.31%.⁹² Iz statističkih podataka s Trgovačkog suda u Zagrebu vidljiv je eksponencijski rast broja predmeta u postupcima u sporovima male vrijednosti,⁹³ s iznimkom 2012. godine kad je zabilježen neznačajan pad broja predmeta u postupcima u sporovima male vrijednosti.

5.1. Specijalizacija i učinkovitost postupaka u sporovima male vrijednosti

Broj sporova male vrijednosti se iz godine u godinu povećava (vidi *supra ad*: 5.) te se nameće potreba o uzimaju u razmatranje mogućnosti osnivanja specijaliziranih sudova, odnosno posebnih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti. Iz tog razloga, zanimalo nas je mišljenje sudaca bi li njihovo osnivanje pridonijelo većoj efikasnosti u rješavanju tih predmeta.⁹⁴

Analizom obrađenih podataka može se uočiti kako su suci zapravo podijeljeni glede pitanja bi li osnivanje specijaliziranih sudova, odnosno osnivanje posebnih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti pri sudovima pridonijelo većoj učinkovitosti u rješavanju tih predmeta.⁹⁵

Osnivanje specijaliziranih sudova za sporove male vrijednosti ili posebnih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti pridonijelo bi rasterećenju općinskih i trgovačkih sudova što bi moglo pozitivno djelovati na izbjegavanje stvaranja dodatnih troškova koji mogu biti veći i od same vrijednosti predmeta spora, među ostalim, iz razloga što bi se time stručnošću i specijaliziranošću sudaca uspjela provesti jedinstvenost i koncentriranost raspravljanja. Smatramo potrebnim provođenje reformi u sustavu kako bi se velik broj neriješenih predmeta mogao riješiti u kraćem roku ubrzanjem postupka, što je i svrha zadnjih izmjena ZPP-a. Osnivanje specijaliziranih sudova za sporove male vrijednosti ili posebnih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti dovelo bi i do povećanja učinkovitosti sveukupnog postupanja.

Kao primjer dobre prakse se može navesti susjedna država. Na Općinskom sudu u Sarajevu 1. svibnja 2007. godine osnovan je Odjel za rješavanje sporova male vrijednosti.⁹⁶ Jedan od glavnih razloga za uvođenje Parničnog odjela za sporove male vrijednosti na Općinskom sudu u Sarajevu bio je velik broj predmeta koji su se odnosili na neplaćene komunalne račune, a upravo zbog kojeg se nastojalo rasteretiti sud, a ujedno i smanjiti broj neplaćenih računa za komunalne usluge.⁹⁷

Suci koji smatraju da bi većoj učinkovitosti u rješavanju sporova male vrijednosti pridonijelo osnivanje specijaliziranih sudova, odnosno specijaliziranih odjela za rješavanje

⁹² Statistički podaci ustupljeni na zahtjev s Trgovačkog suda u Zagrebu, 10. travnja 2015. godine.

⁹³ 2009. godine od ukupno riješenih 4 475 predmeta upisnika P i Povrv, 2 045 ili 45.69% odnosi se na sporove male vrijednosti. 2010. godine od ukupno riješenih 5 648 predmeta upisnika P i Povrv, 3 162 ili 55.98% odnosi se na sporove male vrijednosti. 2011. godine od ukupno riješenih 7 658 predmeta upisnika P i Povrv, 4 899 ili 63.97% odnosi se na sporove male vrijednosti. 2012. godine od ukupno riješenih 11 116 predmeta upisnika P i Povrv, 6 483 ili 58.32% odnosi se na sporove male vrijednosti. 2013. godine od ukupno riješenih 14 239 predmeta upisnika P i Povrv, 9 694 ili 68.08% odnosi se na sporove male vrijednosti. 2014. godine od ukupno riješenih 12 213 predmeta upisnika P i Povrv, 8 427 ili 69.00% odnosi se na sporove male vrijednosti.

⁹⁴ U Upitniku: "29. Smatrate li da bi osnivanje specijaliziranih sudova, odnosno osnivanje posebnih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti pri sudovima pridonijelo većoj učinkovitosti u rješavanju tih predmeta? a) Da; b) Ne".

⁹⁵ Od ukupnog broja sudaca općinskih i trgovačkih sudova koji su sudjelovali u istraživanju, 52.94% potvrdno je odgovorilo na navedeno pitanje, a 47.06% negativno.

⁹⁶ Općinski sud u Sarajevu, Odjeljenje za rješavanje sporova male vrijednosti; <http://www.oss.ba/?jezik=bos&x=1&y=48&z=56> (1. travanj 2015.)

⁹⁷ Akcioni plan za smanjenje broja neriješenih predmeta, Bosna i Hercegovina, vidi: http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/Akcioni%20plan%20za%20smanjenje%20broja%20nerijesenih%20predmeta.pdf (1. travanj 2015.).

sporova male vrijednosti u 77.78% slučajeva smatraju da bi najpraktičnije rješenje predstavljalo osnivanje posebnih odjela za sporove male vrijednosti pri svim prvostupanjskim sudovima.⁹⁸

Za osnivanje specijaliziranih sudova male vrijednosti izjasnilo se njih 11.11%, a u istom postotku izjasnili su se i za osnivanje posebnih odjela za sporove male vrijednosti pri određenim prvostupanjskim sudovima (npr. pri prvostupanjskim sudovima u sjedištu županijskog suda).

Smatramo da bi Ministarstvo pravosuđa trebalo uzeti u razmatranje osnivanje posebnih odjela za sporove male vrijednosti kao prvi korak kojim bi se mogla postići učinkovitost u postupanju u tim sporovima budući da broj predmeta u tim sporovima raste iz godine u godinu (vidi *supra ad: 5.*). Opcija osnivanja specijaliziranih sudova za sporove male vrijednosti ne bi bila ekonomična, a prije samog pristupanja tome trebalo bi provesti istraživanje o mogućoj opterećenosti tih sudova.

5.2. Standardizirani obrasci

Stranke često sudu dostavljaju nepotpune i nepregledne podneske što predstavlja jedan od čimbenika koji utječu na trajanje postupka. Kao učinkoviti instrument u suzbijanju pojave nepreglednih i nepotpunih podnesaka, mogu poslužiti standardizirani obrasci. Svrha uvođenja i uporabe standardiziranih obrazaca sastoji se u omogućavanju strankama lakšeg pristupa sudu te olakšavanju sudu pregledniji uvid u relevantne podatke sadržane u istima.

U sklopu istraživanja, namjera nam je bila ispitati stav sudaca o uvođenju standardiziranih obrazaca, po uzoru na europski postupak u sporovima male vrijednosti, u postupak u sporovima male vrijednosti koji se provodi u Republici Hrvatskoj. Zanimalo nas je njihovo mišljenje o tome bi li uvođenje standardiziranih obrazaca doprinijelo većoj učinkovitosti u postupanju u tim postupcima.⁹⁹ Rezultati pokazuju da 57.89% sudaca s općinskih sudova te 73.33% s trgovačkih sudova smatra da bi uvođenje standardiziranih obrazaca doprinijelo učinkovitosti postupka.

Novelom ZPP-a iz 2013. pomaknut je trenutak do kojeg stranke mogu iznijeti nove činjenice i predložiti dokaze na raniji stadij postupka. Ako se stranke prisiljava da odmah iznesu sve relevantne činjenice i one koje bi eventualno mogle biti relevantne, to može uzrokovati nepreglednost podnesaka, a time i njihovu nerazumljivost.¹⁰⁰ Proučavajući rezultate istraživanja o primjeni odredbe o prekluziji (vidi *supra ad: 3. 2. 2.*), dolazimo do zaključka da se ta odredba rijetko primijenjuje u praksi, među ostalim, iz razloga što stranke opravdavaju neiznošenje činjenica svojim neznanjem. S druge strane, ako bi se odredba o ograničenju iznošenja činjenica i predlaganju dokaza primjenjivala onako kako glasi, to bi moglo dovesti do opširnih podnesaka koji bi obuhvaćali i nerelevante činjenice što bi negativno utjecalo na ostvarenje cilja ubrzanja postupka.

⁹⁸ Iz Upitnika: 30. pitanje se odnosi na stav sudaca kojem su rješenju skloniji, tj. smatraju li da bi većoj učinkovitosti u rješavanju sporova male vrijednosti pridonijelo osnivanje specijaliziranih sudova za sporove male vrijednosti ili posebnih odjela za sporove male vrijednosti pri svim prvostupanjskim sudovima ili posebnih odjela za sporove male vrijednosti pri određenim prvostupanjskim sudovima (npr. pri prvostupanjskim sudovima u sjedištu županijskog suda).

⁹⁹ Iz Upitnika: "31. Smatrate li da bi uvođenje standardiziranih obrazaca u (domaće) postupke u sporovima male vrijednosti, po uzoru na europski postupak u sporovima male vrijednosti, doprinijelo (većoj) učinkovitosti tih postupaka? a) Da; b) Ne."

¹⁰⁰ Galič, A., Ograničenje mogućnosti iznošenja novota i cilj građanskog parničnog postupka, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Vol. 63, No. 3-4, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, srpanj 2013., str. 802.; Wedam-Lukić, D., Vloga sodišča in strank pri zbiranju procesnega gradiva, Podjetje in delo, br. 6-7, 1998., str. 990.

Prednost uvođenja standardiziranih obrazaca očituje se u tome što bi se njima na jasan način usmjerilo stranke u iznošenju relevantnih činjenica i dokaza u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu što predstavlja jedno od mogućih rješenja za uspješniju primjenu odredbe o prekluziji u praksi. Propisivanjem standardiziranih obrazaca ne bi se u potpunosti riješio problem primjene citirane odredbe, ali smatramo da bi se na taj način barem u određenoj mjeri moglo utjecati na procesnu disciplinu stranaka da iznesu sve činjenice i dokaze u ranoj fazi postupka.

6. Zaključak

Analizom postupka u sporovima male vrijednosti te rezultata provedenog empirijskog istraživanja putem anketnih upitnika i analize sudskih spisa može se zaključiti da ovaj posebni postupak zaslužuje dodatnu pozornost zakonodavca. Preispitivanje bi pojedinih zakonskih rješenja moglo biti dobar korak, ali ne i jedini, ka većoj učinkovitosti postupanja sudova u ovom području.

Kao što se već nastojalo ukazati u ovom radu, određene odredbe unesene u postupak u sporovima male vrijednosti zadnjim intervencijama u ZPP (2013.) nisu našle svoju primjenu u praksi, posebice se to odnosi na prekluzije u iznošenju novota tijekom postupka u sporovima male vrijednosti, a čime se dolazi do zaključka da zakonodavac nije ostvario proklamirani pravno-politički cilj.

Rezultati istraživanja pokazali su i da zbog različitih stavova koji su izraženi u praksi o (ne)primjeni odredbe o prekluziji u iznošenju novih činjenica i predlaganju novih dokaza tijekom postupka u sporovima male vrijednosti postoje i različiti stavovi u odnosu na tere-nutak do kojeg bi činidba morala dospjeti u sporovima male vrijednosti, kao i podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka zbog novih činjenica i dokaza (ako bi uopće prijedlog bio dopušten zbog tog razloga), te bi stoga trebalo razmisliti o potrebi da se narednim izmjenama jasnije urede i ta pitanja.

Sudovi se danas susreću s velikim brojem sporova male vrijednosti te smatramo da zakonodavac ne može biti zadovoljan dinamikom njihova rješavanja, no potrebno je pobri-nuti se da tendencija ubrzanja sudskih postupaka ne ide na štetu zaštite interesa stranaka. Potrebno je da se svakoj stranci dopusti i omogući da ostvari svoja prava tijekom postupka te da se utvrdi pravnorelevantno činjenično stanje. Iako je u ovim postupcima riječ o malo-j vrijednosti spora, takvi sporovi mogu biti vrlo složeni, posebno u postupku pred trgovačkim sudovima. U složenijim predmetima, propisivanje ograničenja u iznošenju novota na rani stadij postupka (trenutak podnošenja tužbe, odnosno odgovora na tužbu), u velikoj mjeri ograničavajuće utječe na ostvarenje načela materijalne istine.

Uzimajući u obzir podatke iz spisa i obrazloženja sudaca prikupljena tijekom provođe-nja istraživanja, trebalo bi razmotriti mogućnost snižavanja vrijednosne granice za određi-vanje spora male vrijednosti u postupku pred trgovačkim sudovima.

Europski postupak u sporovima male vrijednosti svakako je vrijedan pozornosti zbog pojedinih uspješnih rješenja koje primjenjuje, ali i zbog očekivanja da bi vrlo brzo mogao zaživjeti u praksi i u Hrvatskoj. Trebalo bi, *de lege ferenda*, razmotriti mogućnost uvođenja standardiziranih obrazaca u nacionalni postupak u sporovima male vrijednosti po uzoru na europski postupak te da objavu presude zamijeni njezina dostava.

Sukladno eksponencijalnom rastu broja predmeta u sporovima male vrijednosti tije-kom zadnjih godina, trebalo bi također razmotriti mogućnost osnivanja posebnih odjela za rješavanje sporova male vrijednosti pri prvostupanjskim sudovima. Smatramo kako bi takvo rješenje dovelo do rasterećenja sudova te pridonijelo postizanju veće efikasnosti u postupanju.

Uzimajući u obzir rezultate provedenog istraživanja, smatramo da je institut sporova male vrijednosti načelno dobro zamišljen, no dosadašnja praksa u ovom području pokazuje nam da prostora za napredak i promjene u zakonodavstvu itekako ima.

“Small Claims Procedure. Analysis of Procedural Institutes in Theory and Practice upon the 2013 Civil Procedural Act Novelty”

The subject matter of this paper is a systematic review of the newly adopted regulation of small claims, which followed the entering into force of 2013 Civil Procedural Act Novelty. Within that context, the paper primary contains the analysis of the so-called preliminary procedure, followed by section on the main hearing and legal remedies procedure. After the analysis of the national small claims procedure is elaborated, the review of European small claims procedure is presented.

In the effort to include and discuss the implementation matters of small claims procedure in this paper, a research consisting of processing and analysis of case files in this disputes which are being dealt with in Zagreb Municipal Civil Court and Zagreb Commercial Court was conducted, as well as surveys through survey questionnaire on certain municipal and commercial courts in Croatia.

On the basis of analysis of small claims procedure institute and the research conducted, certain projections *de lege ferenda* are finally indicated.

Key Words: small claims, preliminary procedure, main hearing, legal remedies, European procedure